

**KOHTUTE HALDAMISE NÕUKOJA
ÜHEKSAKÜMNE KAHEKSANDA ISTUNGI
PROTOKOLL**

Meresuu SPA & Hotel Konverentsikeskuses, Narva-Jõesuus

31.mai-1.juuni 2018. a

Kohalviibijad

KHN-i liikmed ja asendusliikmed:

Priit Pikamäe, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Ivo Pilving, riigikohtunik
Tanel Saar, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik
Sten Lind, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik
Iris Kangur-Gontšarov, Harju Maakohtu kohtunik
Piia Jaaksoo, Pärnu Maakohtu kohtunik
Hannes Vallikivi, Eesti Advokatuuri esimees
Marju Agarmaa, Õiguskantsleri Kantselei, õiguskantsleri vanemnõunik,
Lavly Perling, riigi peaprokurör (võttis osa päevakorrapunktide 1-5 arutelust)
Peeter Jerofejev, riigikohtunik (asendusliige)
Sirje Kaljumäe, Tartu Halduskohtu kohtunik (asendusliige) (võttis osa päevakorrapunktide 1-4 arutelust)
Liis Arrak, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik (asendusliige)

Teised osalejad:

Kadri Palm, Tartu Halduskohtu esimees
Liivi Loide, Tartu Maakohtu esimees
Rubo Kikerpill, Pärnu Maakohtu esimees
Meelis Eerik, Harju Maakohtu esimees
Kristjan Siigur, Tallinna Halduskohtu esimees
Astrid Asi, Viru Maakohtu esimees
Kersti Kerstna-Vaks, Tartu Ringkonnakohtu esimees
Villem Lapimaa, Tallinna Ringkonnakohtu esimees
Tiina Ereb, Tartu Ringkonnakohtu; Halduskohtu ja Maakohtu kohtudirektor
Hans Moks, Harju, Viru ja Pärnu Maakohtu, Tallinna Ringkonnakohtu ja Halduskohtu kohtudirektor
Virve Altuhova, Tartu Maakohtu kinnistus- ja registriosakonna kohtudirektor
Liis Lindström, Riigikohtu esimehe nõunik
Kerdi Raud, Riigikohtu direktor
Janar Filippov, Tallinna Ringkonnakohtu avalike suhete teenistuse juht
Kaidi Lippus, Justiitsministeeriumi kohtute talituse juhataja
Signe Usar, Justiitsministeeriumi kohtute talituse nõunik
Küllli Luha, Justiitsministeeriumi kohtute talituse analüütik
Siret Jürgenson, Justiitsministeeriumi kohtute talituse nõunik
Lagle Zobel, Justiitsministeeriumi kohtute talituse nõunik

Juhatas: **Priit Pikamäe**, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Protokollis: **Signe Usar**, Justiitsministeeriumi kohtute talituse nõunik

Algus: 31.05.2018. a kell 13.00

Lõpp: 01.06.2018. a kell 12.38

Istungi päevakorras on:

Neljapäev, 31. mai

- 1. 02.03.2018. a KHN-i 97. korralise istungi protokollki kinnitamine – Riigikohtu esimees Priit Pikamäe**
Otsuse projekt: KHN kinnitab 02.03.2018. a KHN-i 97. korralise istungi protokollki.
Materjalina lisatud protokoll.
- 2. Arvamuse andmine Riigikohtu kohtuniku vabale ametikohale kandideerivate isikute kohta – KS § 41 lg 3 p 1 alusel – Riigikohus**
Otsuse projekt: KHN avaldab Riigikohtu kohtuniku vabale ametikohale kandideerivate isikute kohta arvamust.
Materjalina lisatud elulookirjeldused.
- 3. Kohtu esimeeste aruandlus – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – kohtu esimehed**
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjalina lisatud aruanded
- 4. Võrdlev kokkuvõtte esimese ja teise astme kohtute menetlusstatistikast – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Külli Luha**
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjalina lisatud võrdlev ülevaade 2017. aasta menetlusstatistikast
- 5. Justiitsministri 27. oktoobri 2005. a määruse nr 46 „Maa- ja halduskohtute kohtumajade täpsed asukohad ja teeninduspiirkonnad ning ringkonnakohtute asukohad” ning justiitsministri 27. oktoobri 2005. a määruse nr 47 „Maa-, haldus- ja ringkonnakohtu kohtunike arv ja jagunemine kohtumajade vahel” muutmine – KS § 41 lg 1 punktide 3 ja 4 alusel – Justiitsministeerium, Külli Luha**
Otsuse projekt: KHN annab nõusoleku JM määruste vastavalt muutmiseks
Materjalina lisatud eelnõu projekt, seletuskiri ja memo

Reede, 1. juuni

- 6. Kohtute arengukava projekti tutvustus ja arutelu – KS § 41 lg 3 p 4 – Justiitsministeerium, Kaidi Lippus**
Otsuse projekt: KHN avaldab arvamust arengukava projekti osas
Materjalina lisatud arengukava projekt, kohtute visiooni ja väärtuste projekt ning memo
- 7. Riigikohtu esimehe poolt Riigikogule esitatava ettekande tutvustus – KS § 41 lg 3 p 3 alusel – Riigikohtu esimees Priit Pikamäe**
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjal puudub.
- 8. Ülevaade KHN-i otsuste tabelis kajastuvatest pooleliolevatest teemadest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Kaidi Lippus; Riigikohus, Liis Lindström**
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjal puudub.

Pikamäe: Tere tulemast 98. KHN-i istungile. Kahe korra pärast on meil 100. istung. Kui kellelgi on ideid, kuidas seda tähistada, siis palun sellest teada anda. Oleme seekord kogunenud Ida-Virumaale, suur tänu Viru Maakohtule, kes aitas tänast istungit korraldada. Austatud nõukoja liikmed, kas teil on päevakorrale täiendusi või täpsustusi?

Päevakorra muutmist ei toimunud ja päevakord kiideti heaks.

1. 02.03.2018. a KHN-i 97. korralise istungi protokollki kinnitamine – Riigikohtu esimees Priit Pikamäe

Pikamäe: Kas protokollile on parandusi või märkusi?

Protokollile ei ole kellelgi täiendusi.

Otsus: KHN kinnitab 02.03.2018. a KHN-i 97. korralise istungi protokollki.

2. Arvamuse andmine Riigikohtu kohtuniku vabale ametikohale kandideerivate isikute kohta – KS § 41 lg 3 p 1 alusel – Riigikohus

Pikamäe: Kohtute seadus ütleb, et Riigikohtu esimees kuulab enne otsuse tegemist ja parlamendile kandidaadi esitamist ära Riigikohtu üldkogu ja kohtute haldamise nõukoja (KHN) arvamuse. Riigikohtu üldkogu andis oma arvamuse kandidaatide kohta eelmise nädala teisipäeval. Täna kandideerijaid kandideerimast. Kõigepealt annan kandidaatidele sõna lühikeseks enesetutvustuseks, seejärel saavad nõukoja liikmed küsimusi esitada, misjärel kujundab nõukoda oma arvamuse.

Riigikohtu kohtuniku vabale ametikohale kandideerivad isikud tutvustavad end ning seejärel esitavad KHN-i liikmed küsimusi.

Siigur: Hr Loot, mille poolest olete Teie parem kandidaat arvestatava kogemusega ringkonnakohtu kohtunike kõrval?

Loot: Täna väga hea küsimuse eest. Arvan, et me kõik oleme head kandidaadid ning kindlasti ei ole ma kuidagi kellestki parem. Toon oma kandidatuuri puhul eripärana välja eelkõige selle, et mul on täitevvõimu kogemust üksjagu palju, täpsemalt 23 aastat, ja sellise tausta ja kogemusega kolleeg võiks olla hea täiendus Riigikohtu halduskolleegiumisse. See võiks ühelt poolt aidata kaasa Riigikohtu informeeritusele selles osas, kuidas täitevvõim töötab. Teiselt poolt rikastaks minu kandidatuur vaatenurki otsuste tegemisel, kuivõrd tasakaalu leidmine avalike huvide ja eraisikute õiguste kaitse vahel on omaette kunst. Kui vaatenurki on rohkem, siis seda paremad saavad otsused olema. Valitsuse juures töötamisest saadud kogemusest võiks olla abi ka Riigikohtus põhiseaduslikkuse järelevalve asjade lahendamisel, milles olen valmis kaasa lööma.

Vallikivi: Mis on Teie nägemus, kas Eesti praegune põhiseaduslikkuse järelevalve süsteem sobib või vajab see reformimist, näiteks eraldi põhiseaduse kohtu näol või mingil muul kombel?

Kukk: Ei vaja reformimist, tänane süsteem toimib hästi.

Loot: Seal on parandamise võimalusi kindlasti. 1990-ndatel olin ma üks inimesi, kes käis välja ettepaneku, et Eestis võiks olla eraldi põhiseaduskohus. Mul oli au osaleda vastava eelnõu väljatöötamisel, mille president omal ajal algatas. Kui tänast aega vaadata, siis edasiarendamise võimalusi on samuti. Mida rohkem on Riigikohtu lahendeid põhiseaduse järelevalve osas (kuid mitte lõpmatuseni), seda parem on see meie põhiseaduse ja riigiõiguse kultuuri arengule. Seoses küsimusega, kuidas seda teha, on olnud mitmeid mõtteid. Hetkel on töös Justiitsministeeriumi algatus viia sisse individuaaltaotlus, mis on hea ja aitaks kaasa, et lahendeid põhiseaduse järelevalve alal võiks olla rohkem. Küsimus on olnud, kas fraktsioonikaebus võiks olla üks täiendus. Kolmas arutelu koht on olnud, kas tänane kohtupoole taotlemise korraldus sellisel viisil on sobilik, et kõigepealt tehakse lahend ja siis tulla Riigikohtusse põhiseaduse üle vaidlema, kas lahend jääb või ei jää. Sellega on ebaselgusi ning võiks edasi mõelda selles suunas, et kõigepealt küsitakse eelotsust ning siis lahendatakse konkreetset kaasust edasi.

Ernits: Täna väga hea küsimuse eest. Ka mina olen olnud põhiseaduskohtu toetaja. Eelmistel õigusteadlaste päevadel vaidlesime Rait Marustega sel teemal paneeldiskussioonis. Leian, et aeg selle kohtu loomiseks on käest lastud. Suures pildis Eesti põhiseaduslikkuse järelevalve toimib ja sellele ei ole ette heita midagi nii tõsist, mis põhjendaks eraldiseisva põhiseaduskohtu loomist käesoleval hetkel. Kui me räägime riigireformist, kus on tõstatatud Riigikogu liikmete vähendamise küsimus, ning oleme sunnitud tõdema, et meie rahvaarv väheneb ja on varsti jõudmas kriitilise piirini, siis suures pildis ei ole õige aeg sellest rääkida. Mis aga puudutab väiksemaid parandusi, siis kindlasti on arenguruumi.

Nõustun Heiki Looti mainitud kolme punktiga selle täiendusega, et individuaalkaebus ei oleks uue kaebusliigi loomine, vaid Riigikohtu praktika seadustamine. Mis puudutab võimalusi põhiseaduslikkuse järelevalve parendamiseks Riigikohtu enda töökorralduses, siis minu Riigikohtu nõunikuna töötatud aeg on üsna kaua aega tagasi ja enne sõna võtmist tahaksin ennast kurssi viia tänase töökorraldusega. Kuna see toimib hästi, siis ei pruugi seal olla muutmisvajadust.

Kask: Minu varasemate tegevuste hulka kuulub muuhulgas praegu kehtiva põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse eelnõu väljatöötamine, töögrupis osalemine, selle formaalne juhtimine ning leian, et olemasoleva põhiseaduse raamides sai see suhteliselt hästi teoks. Oma töö tulemust kritiseerida ei taha. Mis puudutab eraldiseisvat põhiseaduskohut, siis Veneetsia komisjonis puutun ma kokku väga mitme riigi erinevate riigiõigusteadlastega, eriti Põhjamaade esindajatega, ning küsitakse ega meil ometi ei ole kavas süsteemi reformida, kuivõrd leitakse, et meie valitud mudel on suurepärase ja peaks säilima. Seda arvan ka mina. Mis puudutab individuaalkaebuste reguleerimist seaduses, siis leian, et see ei ole kitsaskoht. Seni on selliseid lahendeid Riigikohtus tulnud vaid üks, mis on ebaõnnestunud ja kriitikat väärt. See tee peaks olema avatud pigem läbi instantsikohtute nii nagu see valdavalt toimib. Kui seal on kitsaskohti, siis ei ole see mitte põhiseaduslikkuse järelevalve teema, vaid pigem konkreetsete kohtumenetluse seadustike tõlgendamise või regulatsiooni probleemid. Ma ei eita, et üht või teist võiks praeguses põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduses muuta või täpsustada, aga sellele peaks eelnema mingis vormis põhjalik diskussioon. Pigem on üksikud tehnilised küsimused, kui küsimus süsteemist.

Saarmets: Aastal 2000 kirjutasin lõputöö teemal „Individaalne konstitutsiooniline kaebus põhiseaduslikkuse järelevalve kohtus“ ning leidsin siis, et mõlemad on vajalikud. Praegu leian, et kumbki pole vajalik. Mis puudutab põhiseaduskohut, siis leian, et tänasel süsteemil on rohkem positiivseid aspekte, kui sellel, et oleks eraldi kohus. Üldkogu ja põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi liikmete seos konkreetse õigusvaldkonnaga on suur väärtus ja tugevdab tänast süsteemi. Seega põhiseaduskohut ma kindlasti ei toeta. Individuaalkaebuste osas nõustun Oliver Kask'iga ja leian, et kohtunikud peaksid pigem rohkem mõtlema, kas on põhiseaduslik probleem või saab asja kuidagi teisiti ära parandada. Tegemist on praktika küsimusega. Kapitaalet muutmise vajadust süsteemis ei näe. Individuaalkaebus võiks hakata varjutama muid olemasolevaid õiguskaitsevõimalusi ning inimesed tahaksid hakata pöörduda vaid individuaalkaebusega kõige kõrgema kohtu poole, mis ei ole põhjendatud.

Vene: Jagan enamuse eeskõnelejate seisukohta, et ei ole tõsist probleemi, mis vajaks lahendamist selliste instituutidega. Näen, et radikaalne reform tooks kaasa täiendavaid probleeme, millest oleme praegu vabad. Stabiilsus on suur väärtus, mida hoida.

Palm: Kas on mõni Riigikohtu halduskolleegiumi (või ka laiemalt Riigikohtu üldkogu lahend), mida lugedes olete mõelnud, et kirjutaksite eriarvamuse? Või olete leidnud, et kohtunik on oma eriarvamusele jäämist kuritarvitanud (saab seda üldse teha)?

Kask: See tunne aegajalt tekib. Kui seda ei teki, siis on põhjuseks, et Riigikohus on suutnud oma otsuses vaidluskoha hästi ära peita, et miks võiks üldse keegi teistmoodi arvata. Vahel loed kohtulahendit ja imestad, miks selline vaidlus üldse tekkinud on, kuivõrd asi on nii ilmselge ja tekib küsimus, kuidas pool, kes kohtus kaotajaks jääb, üldse kohtusse läks ja vaidlusel tekkida lasi. See on kohtulahendi kirjutamise stiili või tunnetuse küsimus. Aegajalt ikka tõlgendan mina seadust teisiti, see on asjade loomulik käik. Minu 14-aastase praktika jooksul on mul ette tulnud olukordi, kus minu kirjutatud lahend on Riigikohtus tühistatud või ära muudetud. Nende hulgas on näiteid, kus leian, et kui oleks rohkem aega olnud, oleksin osanud ise probleemist teisiti üle tulla. Samas on ka selliseid näiteid, kus leian, et Riigikohus on täiesti valele seisukohale asunud.

Saarmets: Üldkogu lahenditest vaatan pigem neid, mis on põhiseaduslikkuse järelevalve või haldusasjadega seotud. Kui see on enda kirjutatud lahend, mida muudetakse või tühistatakse, siis tekib sageli tahe oma eriarvamus välja öelda, aga on ka olukordi, kus saad pärast lugemist aru, et olid midagi ilmselgelt valesti teinud. Üldiselt on arvamuste paljusus tavaline asi, sest õiguses on väga vähe kindlaid tõdesid. Nüansse, millele keegi rohkem väärtust omistab, on palju ning sellest sõltub sageli ka asja lahendus.

Vene: Küsimus seostub mul doktoritööga, kus Riigikohtu lahend oli üks suur allikate grupp. Töös ütlesin kriitilisi märkuseid päris mitme Riigikohtu lahendi osas. Kõige meeldejäävamatest ühel juhul öeldi, et

kasutusloa väljaandmise järgselt ei saa tühistada ehitusluba. Teine puudutas varasemat praktikat menetlusosalistelt seisukohtade küsimise osas. Mis puudutab seda, kui enda lahend on tühistatud, siis mõtted on vahel kahetised. Mõnikord mõtled, kuidas selline asi tähelepanuta jäi, teinekord mõtled, et ei ole üldse vaadatud seda, mida ma kirjutasin - vahel nõustud, vahel mitte.

Kukk: Endal on kaks lahendit. Üks on kriminaalmenetluse lahend, kus kirjeldavas osas öeldi, et kassaator tahab vastust ka järgmisele küsimusele ja kui selgitamiseks läks, siis küsimusele ei vastatud. Teine juhtum oli haldusmenetluses, mille tõttu ka Riigikohtusse jõudsiime, kus tekkis küsimus, kas järelevalve asutusel on kohustus kaebust menetleda või mitte. Esimesed kaks astet leidsid, et selle järele ei ole vajadust, kuid Riigikohus leidis, et peab menetlema. Selle protsessi kaotasime. Halduskohus hakkas sisuliselt arutama tsiviilõiguse küsimust ja jõudis järelduseni, et ükskõik, kas avaldust oleks kaalutud, oleks tulemus ikkagi negatiivne. Sellega pole jätkuvalt nõus.

Loot: Vastuseks küsimusele tooksin välja ühe kuulsaima Riigikohtu kaasuse, milleks on Euroopa stabiilsusmehhanismi kohta tehtud Riigikohtu üldkogu otsus. Olles ka täitevvõimu poole pealt selle juhtumiga tegelenud, siis nõustudes Riigikohtu lõppotsusega, oleksin eriarvamusega välja toonud, et minu hinnangul ei oleks pidanud antud kaasuses proportsionaalsuse kontrolli tegema. Riigiorganisatsiooni valdkonnas on selle kasutamine vaieldav. Konkreetsetes kaasuses oleks see ehk lõppkokkuvõttes vähendanud otsusele lisatud eriarvamuste hulka.

Ernits: Kui mul on aastate jooksul olnud tunne, et pean eriarvamuse kirjutama, olen seda teinud Juridica veergudel või oma raamatus. Loodan, et olen suutnud nendele asjadele viidata alati konstruktiivselt, kriitiliselt ja mitteemotsionaalselt. Kui tohin seda küsimust laiendada ka põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi lahenditele, siis üks asi, millega on mul siiani probleeme, on ORAS § 7 lg 3 lahend, kus Riigikohus tunnistas ühe seaduse sätted põhiseadusvastaseks, aga ei tunnistanud kehtetuks. Sellele järgnenud saaga kinnitas, et see ei olnud hea valik. Mul on olnud probleeme ka liiklusseaduse saagaga, kus tekkis peaaegu halduskohtute mäss Riigikohtu vastu. Küsimus oli selles, kas juhtimisõiguse peatamine haldusmenetluses väärtekaristusele järgnevalt on üks või kaks menetlust ning kas need inimesed kuulatakse juhtimisõiguse peatamise menetluses ära. Olin siin halduskolleegiumi poolel. Üks õnnetu lahend oli minu hinnangul riigihangete seaduse vaidlustuskomisjoni otsuste vaidlustamiskorda puudutav otsus, kus Riigikohus tunnistas põhiseaduse vastaseks hoopis teise paragrahvi, kui see, mis temale ette pandi. Antud asjas oli probleemne, et kaebaja õigused jäid kaitseta ja kaebaja olukord halvenes Riigikohtu otsuse tagajärjel. Halduskolleegiumis on olnud juhtumeid, kus minu lahend on tühistatud, kuid need on reeglina olnud põhjendatud. Samas üks asi on jäänud kriipima – küsimus sellest, kas ja millal peab menetlusosaline esitama kõik nõutavad kuludokumentid. Jätsime kolleegiumiga kulud välja mõistmata ja põhjendasime seda sellega, et esitatud kuludokumentid ei vastanud seaduse nõuetele. Halduskolleegium leidis, et oleksime pidanud andma tähtaja puuduste kõrvaldamiseks. Kuludokumentidega ei saa ju tegeleda enne sisulise otsuse langetamist, seega tegeletakse nendega otsuse kirjutamise lõppfaasis, mis ajaliselt tähendab seda, et otsuse kuulutamiseni on tihtilugu jäänud loetud päevad või tunnid ning tekib küsimus, kuidas sellises olukorras on võimalik anda tähtaeg puuduste kõrvaldamiseks. Ma ei pea seda ka sisuliselt õigeks, sest nõuetekohase kuludokumendi esitamise mõte peabki olema see, et pool, kes soovib oma kulusid tagasi saada peab korrektsete dokumentide esitamise eest ise hoolt kandma ja sanktsioon on ainult kulude mitte tagasi saamine, puudutamata asja sisulist poolt.

Lapimaa: Soovin küsida põhiseaduse tõlgendamise kohta. Põhiseadus näeb ette kolmeastmelise kohtusüsteemi. Räägime halduskohtumenetlusest, kus meil on halduskohus, ringkonnakohus ja Riigikohus – kuidas seda tõlgendada? Kas kõik kohtuastmed peavad erandlikult saama läbi käidud? Kas seadusandjal on mängumaa piirata edasikaebamise võimalust? Kas mõnede kesksimate haldusorganite peale peaks olema võimalik esimese astmena kaevata ringkonnakohtusse või isegi Riigikohtusse? Enne oli süsteem, kus Vabariigi Valitsuse ja ministrite peale sai kaebuse esitada Riigikohtu administratiivosakonnale, kes lahendas asja esimese ja viimase instantsina. Kuna kohtusüsteem võib olla mingi hetk selliste suuremate reformidega silmitsi, oleks hea teada, kuidas tulevane riigikohtunik põhiseadust tõlgendab.

Ernits: Põhiseaduse §149 tõlgendus on olnud vaieldav läbi aegade. Kümmeaastat tagasi palus Tõnu Anton mul kirja panna põhjenduse, kas kolmeastmelisus on range. Püüdsin põhjendada mitterangust ja tunnistan, et seda kirjutades süvenes minus veendumus, et §149 on reeglilise iseloomuga ja tänase põhiseaduse sõnastusega on kolm astet tõesti ette kirjutatud. Põhiseaduse sellise sätte „ära tõlgendamise“ tagajärjeks oleks põhiseaduse kui terviku autoriteedi vähenemine ja see viiks

lõppastmes põhiseaduse erosioonini, mis ei ole hea. Olen seda meelt, et halduskohtu kolmeastmelisus on tänase põhiseaduse sõnastuse järgi range. Teise küsimuse juures tõlgendaksin keskorganite peale kaebamist selliselt, et võiks rääkida määrustest. Kui vaatame põhiseaduslikkuse järelevalve funktsiooni ja küsimust, millele peab määrus eelkõige vastama, kas seadusele või põhiseadusele, ning kuidas seda kontrolli peaks korraldama (kuivõrd tegemist on materiaalses mõttes seadusega, aga formaalses mõttes on ta administratiivakt), siis võib küll küsida, kas oleks põhjendatud määruste peale kaebeõiguse andmine Riigikohtu halduskollegiumile. Olen nõus selle üle arutlema, tegemist oleks põhimõttelise muudatusega, mis eeldab laia konsensust. Kui rääkida Vabariigi Valitsuse otsuse või ministri otsuse vaidlustamisest, siis ma ei näe põhjust Riigikohtus üheastmelise menetluse loomiseks. Õiguskorras on olemas otsused, millel on üheastmeline menetlus – need on Vabariigi Presidendi otsused, mis on põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse alusel antud Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kollegiumile. Sellised erandid peavad olema väga põhjendatud ja peaksid olema tänase tõlgenduse järgi hõlmatud põhiseaduslikkuse järelevalvega. Valitsuse otsuse peale kaebuse esitamine ei ole minu hinnangul hõlmatud põhiseaduslikkuse järelevalve mõistega, tegemist on klassikalise haldusõigus küsimusega ja see peaks kuuluma halduskohtu pädevusse. Kui rääkida laiemalt, kas mõningates kohtumenetlustes oleks kaheastmelisus mõistlik, siis seda võib kaaluda näiteks väga suurte kriminaalprotsesside osas, kus on palju tõendeid ja mis kestavad väga kaua. Ka näiteks väga suurte tsiviilprotsesside puhul, kus küsimuse all on väga suured summad ja kus on suur hulk tõendeid, võiks kaaluda kaheastmelisust. Need on küsimused, mis tuleks vastavas menetluskorras või liigis läbi rääkida, kui on muutmisvajadus.

Loot: Madis Ernits vastas põhjalikult ja ammendavalt, lisan omalt poolt paar märkust juurde. Põhiseaduse järelevalve asjad on ainuke erand, millega ei pea alustama esimese astme kohtust. Kõige muu puhul peab sealt alustama, kui räägime kehtivast põhiseadusest. Olen lugenud samuti ühte analüüsi, kus püüti uurida, kas mõningaid asju on võimalik alustada kohe ringkonnakohtust, aga see ei olnud veenev. Oht, millele Madis Ernits viitas, võib tuua tagasilööke muude põhiseaduse sätete tõlgendamisel, seetõttu panin antud analüüsi kõrvale ning leidsin, et seda küsimust tuleks arutada läbi põhiseaduse muutmise, millega põhiseaduse asjatundjate kogu hetkel ka tegeleb. Olen ka mõelnud, et võiks arutada, miks Vabariigi Valitsuse määrused, ministri määrused ja ka kohalike omavalitsuste määrused peaksid olema põhiseaduse järelevalve kollegiumi rida ning miks ei võiks need olla hoopis halduskollegiumi teha. See ei nõua põhiseaduse muutmist. Kui põhiseaduse muutmist pidada võimalikuks, siis väärib haldusasjades kaalumist, kas kolm astet on tingimata vajalik ning kas meil ei piisa kaheastmelisest haldusasjade lahendamise süsteemist, eriti nendes asjades, kus meil on kokkuleppemenetlus ette nähtud. Valitsuse korraldused ja ministri käskkirjad on kindlasti halduskohtu rida alates esimesest astmest.

Kukk: Kui põhiseadus näeb ette kolm astet, siis seni, kuni põhiseadust muudetud pole, see ka nii on. Puht praktilisest seisukohast võiks aga vaielda. Kui minu klient saab oma tulemuse kätte esimeses astmes ja kaks järgmist astet seda ei muuda, siis arvan, et esimesest astmest piisab. Teisalt, kui klient saab soovitu alles kolmandas astmes, tekib küsimus, miks kohe kolmandasse astmesse ei mindud. Ühest lahendit ei ole võimalik võtta, minu hinnangul sõltub väga palju konkreetsest kaasusest. Kindlasti ei tohiks olla võimalik põhiseadust tõlgendada kitsendavalt, jättes mingis kontekstis mingi aste ära.

Vene: Küsimus nõuaks põhjalikumat läbimõtlemit, kui praegu võimalik on, aga jagan seiskohta, et kolm astet põhiseaduses on oluline pidepunkt, millest peab lähtuma. Lisaks sellele, et see on põhiseaduses nii sõnastatud §-s 149, haakub see tihedalt ka edasikaebe võimalusega, mis peab olema tagatud. Kuigi mingites piirides on see ilmselt võimalik paindlikult lahendada. Näiteks päris mitmed määruskaebused hüppavad ringkonnakohtust ära juba praegu. Mis puudutab edasist kaebeõigust Vabariigi Valitsuse ja teiste organite aktide peale, siis põhineb praegune lahendus halduskohtumenetluse pädevuse üldisel loogikal, et lahendatakse vaidlusi üksikaktide peale ning üldaktid alluvad põhiseaduslikkuse järelevalve korrale. See lahendus on lihtne ja loogiline ning kui seda hakata muutma, siis peab selleks olema tõsine vajadus.

Saarmets: Ei vaidle vastu eelkõnelejate öeldule. Põhiseaduses ettenähtud kolmeastmeline süsteem on range. See võiks olla üks koht, mille osas oleks põhiseadust mõtet muuta, et seda leevendada. Põhiseaduse seda osa tehti teatavasti äraspidiselt, kuivõrd enne oli olemas kohtute seadus ning põhiseaduse kohtu peatükk lähtus suuresti kohtute seadusest. Sel hetkel ei nähtud ette ka elu kogu tema kirevuses ning neid asju, kus kolmeastmeline süsteem ei ole tegelikult jäigalt põhjendatud, on ilmselt päris mitmeid. Näiteks juba Madis Ernitsa poolt viidatud põhiseaduslikkuse järelevalve korras kontrollitavad üksikaktid nagu Riigikogu ja Vabariigi Presidendi otsused, samuti näiteks

kohtunikukonkursi raames antud haldusaktid ja valimiskaebused. See on asi, mida tegelikult peaks analüüsima, et kuidas põhiseaduse kohtu peatükki natuke üldisemaks teha.

Kask: Küsimus puudutas kitsalt põhiseaduse tõlgendamist ning kõik eelkõnelejad on püüdnud vastata sellele *de lege ferenda* ning proovin samamoodi jätkata. Madis Ernitsa poolt enne nimetatud Riigikohtu üldkogu lahendis, mis käsitles riigihangete asjades kulude väljamõistmist, ei näinud me tookord ringkonnakohtus seda probleemi, et põhimõtteliselt oleks põhiseaduse vastane, kui üks kitsas liik vaidlusi hakkab peale teisest kohtu astmest. Leian, et meie lahend ei olnud nii vale, et Riigikohus oleks pidanud seda läbi vaatamata tagastama. Seega põhiseadust annab mõista nii, et see on teatud määral printsiiptaseme, millest on võimalik erandeid teha. Nõustun, et see on huvitav ja oluline vaidluskoht ning tunnistan ka kõiki argumente, mis teiselt poolt tulevad. See on piiripealne juhtum, millele ei saa kergekäeliselt vastust anda. Minu jaoks on pigem küsimus otstarbekuses või vajalikkuses ning ma ei arva, et väga suur hulk asju peaks algama mujalt, kui esimese astme kohtust ilma ringkonnakohtus toimuva menetluseta. Teisest kohtuastmest alustamine ei peaks olema õigustatud ka juhul, kui on tegemist suure või tähtsa kriminaal- või tsiviilasjaga. Reeglina on just moosivarguste asjades vajadus läbi kolme astme asja arutada väiksem. Pigem tuleks luua menetlusseadustikes erisused nagu täna on halduskohtumenetluses hankeasjades ettenähtud tähtsajad ja võimalus poolte huvidest lähtuvalt istungiaegu määrata. Põhimõtteliselt võiks haldusasjades kaaluda kaheastmelist kohtusüsteemi. Ma ei näe suurt vajadust, et see peaks olema kolmeastmeline, veel vähem neljaastmeline, nagu see hankeasjades praegu on. Kohustuslikke kohtuasjade menetlusi silmas pidades (näiteks vangide kaebused või hankeasjad) leian, et see on ressursi suur raiskamine. Teiselt poolt süsteem toimib. Mitmed rahvusvahelised Euroopa uuringud ütlevad, et Eesti kohtusüsteem on üks Euroopa kiiremaid ja kulutab kõige vähem maksumaksja raha. Lihtsalt reformimise pärast ei tohiks hakata süsteemi reformima.

Pikamäe: Täna kõik kandididid. Konkursi tulemused teeb Riigikohus teatavaks järgmisel nädalal. Palun Teil jätta nõukoda omavahele, et kuulata ära nõukoja liikmete arvamusi.

Lahkuvad kõik kandideerijad

KHN-i liikmetelt küsitakse arvamust Riigikohtu kohtuniku vabale ametikohale kandideerivate isikute kohta.

Otsus: KHN avaldab Riigikohtu kohtuniku vabale ametikohale kandideerivate isikute kohta arvamust.

3. Kohtu esimeeste aruandlus – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – kohtu esimehed

Harju Maakohtu esimehe aruanne – Meelis Eerik

Eerik: Rõhutan mõningaid aspekte, lisaks sellele olen saanud täiendavad küsimused ministeeriumi poolt, millele vastan.

Üldandmete puhul juhin tähelepanu liikumistele - 21 sekretäri on tulnud ja läinud. Personalivoolavus on suur, toimub pidev asendamine, mis on väga suur probleem. Probleemi allikaks on palk, mis ei rahulda kedagi. Teisel kohal on töökorralduslikud võtted, ehk mõttetu töö, mis seisneb topelttöö tegemises – meil on infosüsteem ning pabertoimik ja käib pidevtrükkimine, eriti kriminaalmenetluses.

Teiseks toon välja kohtuasjade põhilised menetlusandmed. Tsiviilasjade arv on vähenenud 65 võrra, mis ei tähenda, et koormus on väiksemaks läinud. Eelmisel aastal tuli sisse 900 asja, ehk kahe kohtuniku töökoormuse võrra rohkem, arvestades, et kohtunikul on umbes 400 asja aastas. Oleme tegelenud tugevalt asjade lahendamise, kuid kuna sissetulevate asjade arv on suurenenud 400 asja võrra, on koormus tunduvalt suurem võrreldes üle-eelmise aastaga. Samal ajal on ka jääk suurenenud ning jõudlus on negatiivne. Tegelesime vanade asjadega – perioodi alguses oli 158 vana tsiviilasja, perioodi lõpus 59 - see eesmärk sai täidetud. Kriminaalasju on rohkem tulnud, aga eelkõige eeluurimiskohtuniku asjad seoses põhiõiguste paketiga. Natuke on suurenenud ka üldmenetluse asjade hulk - 31 asja võrra. See on oluline, kuna kriminaalmenetluses annavad tooni just suured üldmenetluse asjad, kus kohtunik on sellega hõivatud pool aastat, aasta või isegi mitu aastat. Nii võib aasta 2019 olla mõnel kohtunikul juba täis. Oleme sellega tegelenud ja asju ümber määranud, aga väga kellelegi enam ümber määrata ei ole. Kui meil on 15 kohtunikku, kes ei ole seotud muude ülesannetega ja muud asjad on näiteks

eeluurimisajad, siis 11 kohtunikul 15-st ongi suured asjad käes. Seega probleem, mis tuleneb suurtest üldmenetlusasjadest, on meil terav.

Kvaliteet - tsiviilasju kaevati edasi 690, mis on 7% lahenditest, arvestades, et üldjuhul 15 000 asja on meil aastas lahendatud. Tühistati 165, kuid kui võtta maha kompromissid, hagist loobumised, läbi vaatamata jätmised jm, siis puhtalt tühistatud otsuseid jääb 100, mis on 1,3% maakohtus tehtud kohtu otsusest. See on minu hinnangul hea kvaliteedi näitaja. Kriminaalasju kaevati edasi 7 %, täielikult on tühistatud 4 otsust, mis on 0,1 % ja samuti hea näitaja. Samas saab kindlasti paremini.

Kohtunike peale esitati kaebusi 32, algatatud distsiplinaarmenetlusi ei ole. Peamiselt on kaebused seotud sellega, et kohtunik on teinud menetlustoimingut, mis menetlusosalisele ei meeldi, aga see pole kaebamise aluseks. Sama loogika on ka taandamiste peale esitatud kaebustega, mida on tsiviilasjades rohkem kui kriminaalasjades. On olnud ka probleeme. Peamised probleemid on seotud menetluse venimisega, mis on peale kaebuse menetlemist liikuma hakanud. Meil on hea kohtumenetluse tava kokkulepped advokatuuri ja prokuratuuriga ning seal on üheks punktiks, et probleemi korral võiks formaalsete kaebuste esitamise asemel eelistada mitteformaalset suhtlemist. Seda mitteformaalset suhtlemist on palju ette tulnud ja see toimib. Prokuratuuriga on meil hästi, kaebusi ei ole minuni laekunud. Uued kohtunikud töötavad meil hästi.

Ettepanekutest tooksin välja häältuvastuse süsteemi, mida ootame pikisilmi, et sekretärid ei peaks tegelema trükkimisega. Rahvakohtunike leidmine mahukatesse asjadesse, mis kestavad terve aasta, on suur probleem, millega peame pidevalt tegelema. Jälituskohtunike arvu piirangu kaotamine on juba töös. Tööd on palju ning nii tsiviilis kui kriminaalis on vajadus täiendavate kohtunike kohtade osas.

Seoses ministeeriumi täiendavate küsimustega märgin, et kohtumaja turvalisus on kohtudirektori küsimus ning vajadusel annab ülevaate direktor. Kohtunike tööjaotusplaani koostamise aluseks olevatele KHN poolt kehtestatud ühtsete põhimõtetele meie kohus vastab. Uuriti ka, milliseid koolitusi kohtuametnikud soovivad. Kohtunikel ja kohtujuristidel on koolitused hästi kaetud, aga istungisekretäridele ja kantseleiametnikele on rohkem koolitusi vaja. Reeglina on küsimus tsiviilkohtumenetluses, huvi pakub ka materiaalõiguse haru, keeleõpe (nii inglise kui vene keel), KIS koolitused ja klienditeeninduskoolitused.

Pärnu Maakohtu esimehe aruanne – Rubo Kikerpill

Kikerpill: Mul on hea meel raporteerida, et Pärnu Maakohtus toimub minu hinnangul õigusemõistmine korraldajalt. Möödunud aasta oli meil äärmiselt raske, kuna ootamatult oli meil puudu kolm kohtunikku, mis teeb peaaegu 14% kõigist kohtunikest. Harju Maakohus oleks võrdluseks samas olukorras, kui neil on 10 kohtunikku korraga eemal. Tänu kohtu esimehe otsustavale tegutsemisele ja samuti kollektiivi vastutulekule, kus kõik tegid ettepanekuid ja otsustasid ühiselt oma panuse anda, korraldame töö ringi nii, et ei kohtu kliendid ega teised menetlusosalised ei tundnud, et meil vakants oli. Avaldan tänu kõigile oma kohtunikele, kes selle perioodi vastu pidasid. See, et me hästi hakkama saime ei tulene sellest, et mingite tabelite kohaselt oleks Pärnu Maakohus kõige väiksema koormusega. Tegelikult oleme me peale Harju Maakohut teisel kohal oma koormusega. Oleme suutnud lihtsalt oma tööd hästi korraldada.

Kui rääkida üldmenetlustest valikuliselt, siis üldmenetluste arv on Pärnu Maakohtus ühe kohtuniku kohta kõige suurem. Näiteks Harju Maakohutuga võrreldes on meil kaks korda rohkem üldmenetlusi ühe kohtuniku kohta. Ka meil on kõmulisi asju, kuid need on õnneks pigem üksikud. Lahendamata menetluste hulk on aastate lõikes pidevalt vähenenud. Möödunud aastal see küll natuke kasvas, aga üldiselt oleme suutnud asja kontrolli all hoida ja asju järjest väheneb.

Kaebusi kohtunike ja muude ametnike suhtes oli vastavalt kolm kohtunike ja kolm õigusteenistuse ametnike suhtes. Ühelgi juhul ei algatanud distsiplinaarmenetlust. Põhjendused on samad, kui eelkõnenenud kolleegil.

Turvalisuse osas oleme me ainuke kohus, kus õnneks ei ole midagi juhtunud. Selle küsimuse kontekstist tulenevalt mingeid turvameetmeid üheski Pärnu Maakohtu kohtumajas ei rakendata, kui välja arvata pensioniealised kordnikud. Seoses uute kohtunike saabumisega pidasime oma üldkogu aprillis, mistõttu oli meil soodne võimalus oma tööjaotusplaani töökoormusmeetoodika ühtsete reeglitega vastavusse viia.

Koolituste teemal sai vastatud ja midagi lisada ei ole. Meil on kolm uut kohtunikku - Endla Ülviste töötab Raplas, Siiri Malmberg töötab Haapsalus ja Anu Talu töötab Pärnus. Nad kõik on äärmiselt pühendunud ja tublid.

Pikamäe: Õigusemõistmist takistavad probleemid on jäetud aruandes tühjaks.

Kikerpill: Need on üldised probleemid ja oleme neid aastaid kirjutanud. Miskit on, aga eraldi ei hakka midagi välja tooma. Asjad on läinud paremaks. Näiteks mõned aastad tagasi rääkisime, et prokuröre ei jätkunud, aga see on lahenenud. Ka Advokatuuriga on koostöö lahenenud, uue põlvkonna advokaadid on väga pühendunud ja keskenduvad õiguslikele argumentidele järjest enam, mitte muudele võimalustele menetluses pikemalt osaleda. Suuri probleeme pole.

Pikamäe: Kuidas on seis kohtuteenistujate sissetulekute ja personalivoolavusega?

Kikerpill: Personalivoolavus on põhiliselt Tallinna probleem. Nii nagu ka Vabariigi Valitsus on väljendunud, oleks regionaalpoliitiliselt õige viia rohkem töökohti maakondadesse, seal on kindlasti voolavus väiksem. Ühtepidi saaksid inimesed sissetulekut ja teistpidi hoiaksid nad elu käimas. Palgad on kahtlemata väiksed, aga valikuid on vähe, et liikuda. Tallinnas kohtus töötamine mõjub soovituskirjana järgmisesse kohta liikumisel.

Jerofejev: Kui nimetasid, et kolm kohtunikku oli ära, siis ütlesid, et saite teiste kohtunikega kokkuleppele – mida silmas pidasid? Kas vähema kohtunike arvuga tehti sama töö ära?

Kikerpill: Mõnevõrra tehti vähem, aga suutsime 99% jõudluse hoida. Küsisime igaühe käest personaalselt, mida tema saaks teha. Saadi aru, et olukord ei olnud kellegi põhjustatud. Meie inimesed suutsid ennast mobiliseerida. Sundi ei olnud ning asi õnnestus.

Jerofejev: Mis arvad kohtu esimehena sellest, et Pärnu on üks vaiksemaid kohti Eestis ja ei kuule, et suuri sündmusi seal toimuks - kas see ei ole ohtlik selles mõttes, et öeldakse, et te saate ilma kolme kohtunikuta hakkama?

Kikerpill: Kahtlemata on see probleem ja kavatsen selles osas täna sõna võtta. Võib olla on see meie rumalus olnud, et me lärmi ei tee ja ajame oma asjad ise korda. Kõige parem on alati, kui saame ise seesmiselt probleemid lahendada.

Pikamäe: Tunnustan Pärnu Maakohut keerulise olukorra väga oskusliku lahendamise osas. Teame väga hästi palju võtab aega ühe kohtunikukoha täitmine. Vaatama sellele suutis Pärnu Maakohus ennast kiiresti mobiliseerida ja asjad ümber jagada.

Tartu Maakohtu esimehe aruanne – Liivi Loide

Loide: Rõhutan, et minu meelest väärib jätkuvalt esiplaanil hoidmist meie ametnikkonna madal palgatase. Aruandes on toodud välja ka arvutused. Ametnike ootus palgatõusuks on pikka aega olnud väga kõrge. Meil ei ole küll olulist liikumist olnud, aga eks seda mingil moel mõjutavad väiksed piirkonnad, kus töö leidmine on keerulisem. Palgatase on aga ka nende jaoks madal. Keskmisest palgast on kohtuametnike palk praegu 38% madalam, kusjuures elukallidus tõuseb. Ametnikud on küsinud, et raha peaks ju tulema, sest minister on kohtunike täiskogul suure palgatõusu välja öelnud. Sellele on järgnenud sõnum, et palgatõus tuleb, aga enda ressursside arvelt. Ma ei tea, milline on tänane seis, aga see on üks teravamaid küsimusi, mis puudutab kohtu korra kohast ja head toimimist.

Teiseks peatuks eelarve juures majandamiskuludel. Eelarvestamine muutus sellest aastat arvestuslikuks. Aastatel 2015-2017 suurenesid hüppeliselt erinevad kohtukulud, mis olid kogu muu eelarve osa, ja eelarve ise oluliselt ei suurenenud. Kui kohtukulude osa läks nüüd arvestuslikuks, siis see osa, mis jäi kohtutel kasutamiseks muuga toimetulekuks (koolitused, transport, lähetused jms), jäi väga väheseks. Tänu sellele, et korra toimus suur postikulude, telefonikulude või tõlkekulude tõus, siis selle võrra viimastel aastatel meie muud vahendid proportsionaalselt vähenesid. Tänapäevane eelarve on kujunenud eelmise eelarveaasta põhjal, kus kohtukulude osa on eraldi ja ei sõltu ministriumist ning tuleb otse meile. See on problemaatiline, kuivõrd kohtutel on väiksemad võimalused sisekoolituste korraldamises, kirjanduse hankimiseks jne. Sellega seoses on aruandes märgitud koolitustele jääv väike

rahaline ressurss, mille peale küsiti ministeeriumist meilt koolituste kriitika kohta, kuid sisulist kriitikat koolituste korraldamise osas ei ole. Eelarvestamise muutus tõi kaasa majandamiskulude kitsa olukorra.

Kohus on meil hästi töötanud. Saan väga hästi aru Rubo Kikerpilli murest, kui väiksemas kohtus suur hulk inimesi järsku välja langeb. Meil oli viimastel aastatel samu probleeme, aga praegu on meil hästi, kõik kohad saavad täidetud. Kohtunikud on tööl täiskoormusega. Ka statistilised andmed näitavad, et jõudlus on olnud peaaegu positiivne. Vanade asjade osakaal on vähenenud ja keskmine menetlusaeg on lühenenud. Statistika ja kohtunike koormus ei kajasta erinevaid järelevalve menetluse asju, see puudutab ka teisi kohtuid. Nendega toimetamiseks on küll täiendavad spetsialistid, aga järelevalve menetluste osakaal kohtuasjade osakaalus on väga kõrge. Korraga on Tartu Maakohus 2480 erinevat järelevalve menetlust, mis statistiliselt ei kajastu kuskil.

On ka suur peatükk probleemistatusi, kus kordan varasematel aastatel välja toodud probleeme. Seekord neist pikalt kirjutatud ei ole, vaid ainult ära märgitud.

Kohtutel puudub üldine ja ühine turvastandard. Tõsiselt on probleeme pideva valve tagamisega väiksemates majades. Kui meil on maakohus kuus erinevat maja ning mõnes väikeses majas, kus on tööl näiteks kaks kohtunikku ja nende sekretärid, on ööpäevaringse mehitatud valve jaoks kahte kordnikku pidada kummaline. On ka olukordi, kus kahe mehega seda valvet ei taga. Teada on, et kordnikud on reeglina pensioneerunud politseinikud. Seega nende professionaalsuse tase on küsitav ning nende iga on selline, et nad lähevad varsti töölt ära. Kust saada uusi? Oleme mõelnud palgata asenduseks turvafirmasid. Esiteks kohtukordniku instituut on kohtute seaduses eraldi ametnikuna välja toodud, teiseks turvafirma kaudu palkamine on kallid, kui teeme seda ühekordselt. Iseasi, kui kõik oleks kaetud. Kordnikke oleme ju kasutanud ka posti kätte toimetamiseks. Kohtu turvalisuse tagamine on väga erinev. Õnneks ei ole midagi juhtunud viimasel ajal.

Oleme üldkogul arutanud oma tööjaotusplaani ja seda kohandanud. Kuna KHN kiitis standardid heaks alles pärast seda, kui meil oli aastaks tööjaotusplaani juba kehtestatud, siis tekkis küsimus, kuidas kohane on poole aasta pealt kogu tööjaotusplaani ümber ehitada. Midagi üritasime kohandada. Meil on tööjaotusplaanis olemas alaealistega tegelevad kohtunikud. Järgmise aasta tööjaotusplaani jaoks vaatame, kuidas on alaealiste asjades spetsialiseerumist võimalik üle maakohu korraldada.

Jerofejev: Mis teema seoses alaealistega on?

Loide: Tegemist on põhimõttega, mis eelmine kord KHN-is vastu võeti, et kohtutes peavad olema alaealistele spetsialiseerunud kohtunikud. Süüteomenetluses on pikk loetelu sellest, millistes asjades. Ka tsiviilasjades peavad olema alaealiste asju menetlevad kohtunikud.

Jerofejev: Tsiviilkohtus ei ole ju alaealised menetlusosalised. Pigem peaks rääkima perekonnaasjadest.

Vallikivi: Numbrid aruandes on šokeerivad - istungisekretäride palk 815 eurot bruto ja referendi palk 760 eurot bruto. Tööandjana näen, kuidas noore advokaadi ametikohale (tingimused on küll teised) ei ole keegi nõus tööle tulema alla 2000 eurose palgaga. See ei ole kestlik. Kui selle raha eest inimesi palgata, tuleb midagi mehhaniseerida ning sellesse investeerida

Pikamäe: Ettepanekutes, mis takistavad õigusemõistmist, on punkt 5, millest päris täpselt aru ei saa - KrMS § 156¹ lg 1 sätestatud õiguse tagamine kinnipidamisasutuses kohtuistungil helisalvestisega tutvumiseks. Mis selle all mõeldud on?

Loide: Kinnipidamisasutuses peab kinnipeetaval olema võimalus tutvuda üldmenetluses toimunud kohtuistungil protokolli helisalvestisega. Meilt nõutakse neile protokolli salvestise tutvustamist. Vangla ütleb, et neil puudub võimalus tutvustada, mis peaks tähendama seda, et meie peaksime kinnipeetava endale kohtusaali tooma ja laskma tal seal salvestist kuulata. Kui menetlus võib olla toimunud kuid, siis võib ka vang meie juures istuda kuid. Vangla ütleb, et neil pole seadmeid. Ministeerium on küsimusega tegelenud, aga lahendust veel pole.

Lippus: See on üks arendusprojektidest, et vanglates oleks võimalik kohtuinfoga tutvuda. Praegu ei ole nad jõudnud veel selle piloteerimiseni. See on laiem küsimus, kuidas üldse vangile digitaalne informatsioon tagada - kuidas tagada juurdepääs Riigi Teatajale, kuidas avalikule e-toimikule. Viimati

oli kaks lahendust ja proovitakse mõlemat, sest vanglad on erinevalt üles ehitatud. Kui on kambrisüsteem, siis nähakse ette, et vangidele tuleks purunemiskindlad tahvelarvuti kätte anda. Seal, kus ei ole vangil privaatselt tutvumisvõimalust, tuleks ehitada selle jaoks eraldi ruum, kui vanglas on see võimalik. Püütakse jõuda selgusele, kuidas tehniliselt vangi enesetuvastus lahendada, kuivõrd vangidel ID-kaarti pole, kuid avalikku e-toimikusse sisselogimiseks on neil vaja end identifitseerida. Minu teada katsetatakse lahenduseks biomeetrilist tuvastust. Kui see on konkreetselt Tartu Vangla probleem, võiks edastada konkreetse kaasuse juhtumi või vangla vastuse selles osas.

Loide: Täna ei ole ühtegi konkreetset uut juhtumit. Tõin küsimuse esile, mida olen varem esitanud. Eelmine aasta arutasime seda. Vangid pöörduvad kohtunike poole ja oleme vastanud, et see on vangla kohustus. Iseenesest on probleem laiem ning puudutab tulevikus digitoimikut. Täna on neil õigus kohtult nõuda, et me tutvustaks.

Palm: Toon vahemärkusena välja, et esmaspäeval kohtumisel Viru Vanglas, kus oli teemaks purunemiskindlad arvutid, öeldi, et purunemiskindel arvuti lõhuti esimese õhtuga ära.

Perling: Mis etapp see on, kus tahetakse salvestisega tutvuda – kas see on midagi, mida Prokuratuur on jätnud tegemata?

Loide: Soovitakse kohtuistungi protokollid salvestist. Kui hakkavad olema digiprotokollid, siis peab vangil olema võimalus seda kuulata.

Perling: Leian, et võiksime rohkem videovariante kasutada. Harju Maakohtu osas on välja arvatud, et konvoil läheb 15 000 töötundi aega vangide edasi tagasi vedamiseks nendes situatsioonides, kus vanglates on need videokonverentsiseadmed olemas. Kui on süsteemid, siis võiks neid kasutada.

Loide: Videosalvestus ei võimalda loobuda digitaalse protokollid tutvustamisest.

Pikamäe: Ministeerium on sellega tegelemas. Lisaks küsimus, Tartu Maakohtu koosseisus on ka kinnistus- ja registriosakond (KORO) – kas selle kohta ka ülevaade antakse?

Loide: Rõhutan küsimust, kes olen mina selle osakonna jaoks. KORO küsimus on ka varem KHN-is tõusetunud, kuid ei ole jõudnud lauale. Palusin Virve Altuhoval kirjutada eraldi kokkuvõtte KORO tööst.

Pikamäe: KORO teemat ei ole tõesti arutatud pärast reformi. KHN-is tuleks see eraldi päevakorda võtta, kuivõrd KORO vajab põhjalikku käsitlemist.

Kohvipaus 14.59-15.19

Viru Maakohtu esimehe aruanne – Astrid Asi

Asi: Õigusemõistmise osas on Viru Maakohtul hästi läinud. Kui toodi välja, et ootamatult oli Pärnu Maakohtus kolm kohtuniku kohta täitmata, siis varem oli see meie igapäevane reaalsus. Viimane aasta oleme 5 kuud töötanud olukorras, kus täitmata on ainult üks koht. Tänu sellele on meil ka numbrid läinud paremaks. Kirjutasin aruandesse, et septembris jääb meil üks koht taas tühjaks, aga peale aruande esitamist on olnud arenguid ja saame kohtuniku ületoomisega, seega jääb see koht hetkel vaid paariks kuuks tühjaks ning jätkuvalt on puudu vaid üks kohtunik.

Tänu sellele, et kohad on olnud enamvähem täidetud, kuigi eelmine aasta laekunud asjade arv pisut kasvas, on meil jõudlus olnud positiivne kõikides menetlusliikides. Asjade arv kasvas eelkõige eeluurimiskohtunike asjades ja üldmenetlusasjades 15%. Tsiviilasjades on järjepidevalt tõusnud hagita menetluse asjad, eelkõige eestkoste asjad, mis teeb murelikuks, kuivõrd sellega kaasneb erinevaid muid probleeme. Positiivne on, et kõikides menetlusliikides on vähenenud keskmine menetlusaeg, sh ka üldmenetluste puhul. Jätkuvalt on mõnevõrra problemaatiline üldmenetluste kestus. Üle aasta menetluses olnud asjade puhul 16-st menetlusest 8 menetlust olid pika aja peale edasi lükatud menetlusosaliste pärast. Toon välja probleemi Narva prokuröridega - prokurörid on haiguse tõttu rivist väljas. Üks koht on täitmata ja tõenäoliselt on tulemas mõneks ajaks takistus.

Kvaliteedi osas on ka kõik hästi. Tühistatud või muudetud asju vaadates on need kõikides asjades kas 1 % või alla selle, mis on hea tulemus. Positiivsete näitajate puhul on oluline, et kolm kohtuniku, kes

viimase aasta 5 kuu jooksul on tulnud, on väga tublid. Kaebuseid kohtunike peale tuli eelmine aasta 9, nendest 1 alusel alustasin distsiplinaarmenetluse kohtuniku suhtes, mis päädis kohtuniku tagandamisega. Ülejäänud kaebused polnud põhjendatud ning põhjused on samad, mis eelnevalt kolleegide poolt öeldud.

Meil ei lähe hästi ametnike palga osas. Eelkõige on mureks tõlkide palk, kuna meie jaoks on tõlgiteenus äärmiselt oluline. Tõlkide koormust analüüsid selgus, et tõlkide saalitundide arv on viimase aasta jooksul kasvanud enam kui 20%. See on suur tõus, mis väljendub konkreetsetel kvaliteedi languses. Samas tõlkide arv on sama, mis oli enne. Tundide arv on tõusnud, kuna tõusnud on tsiviilkohtumenetluses hagita asjade ja üldmenetluses kriminaalasjade arv. Tõlkide koormust mõjutab ka, et kõik kohtunike kohad on täidetud.

Personalivoolavus oli eelmine aasta ainult 3,2%, kuid see aasta praeguse prognoosi kohaselt nii hea ei tule. Turvalisuse osas on kõige kriitilisem olukord kantseleidega, mis on eraldi sissepääsuga. Eraldi sissepääsu tõttu ei läbi inimesed kordnike juurest turvakontrolli. Sellega sai aasta alguses hakatud tegelema ning eelmine nädal sai Narva kohtumaja kantseleis olukord parandatud, mis on kõige kriitilisem koht, kuivõrd Narvas on külastatavus kõige suurem. Loodetavasti saab ka teistes kantseleides elementaarsed turvalisuse nõuded täidetud.

Tööjaotusplaani osas võtsime aprilli lõpus üldkogul vastu muudatuse, mis puudutab spetsialiseerumist. Erinevates majades on see korraldatud erinevalt. Narvas on spetsialiseerumine nii alaealiste asjadele kui ka majandusasjadele nii tsiviilis kui kriminaalis, kuid need, kes teevad alaealiste asju, ei tee majandusasju ja vastupidi. Teistes majades on spetsialiseerumine ainult alaealiste asjadele. Nõue on täidetud.

Kangur-Gontšarov: Kas need noored kohtunikud, kes väga tublilt töötavad, tahavad sealt ära liikuda?

Asi: Üks kohtunik esitas eelmine aasta taotluse, pärast seda kui ta oli kolm kuud töötanud, aga Justiitsministeerium ei rahuldanud seda. Uusi taotlusi esitatud pole. Hiljuti on nendega räägitud ning selgus, et ei plaanita praegu ära minna.

Pikamäe: Saan aru, et põhiprobleem, nagu kõigil teistelgi, on teenistujate palgatase.

Asi: Need numbrid on piinlikkust valmistavad. Kuna meil on tõlgi vajadus hästi suur, näiteks Narva kohtumajas toimuvad praktilised kõik kriminaalmenetlused tõlkidega, siis koormus on suur ja kvaliteet on hästi oluline.

Pikamäe: KHN-is oli eelmisel korral arutamisel Jõhvi kohtumaja olukord, mis viimane seis on?

Asi: Viimane õhuanalüüs näitas, et õhk on korras. Selle aasta algusest on ka ventilatsioon 24 h töös. Kaebusi ei ole õhu osas tulnud, aga inimesed on ikkagi murelikud. Ekspertiisi osas täpsustab ministeerium.

Lippus: 17. mai võeti pinnaseproovid, mille tulemused tulevad järgmisel nädalal. Kõikide asutuste esindajad olid proovivõtmisel kohal ning see viidi läbi Soome uurimisplaani alusel. Lisaks sai läbi radooni pikaajaline mõõtmine, tulemused on analüüsimisel, sain täna teada, et need ei jõua homseks kohale. Eelmisel nädalal täideti PVC materjali vuugid. Kui pärast seda probleem ei kao (ninaga tuntav hais), siis oli omanik nõus PVC katte välja vahetama. Põrandatele on vaja ka süvapesu teha.

Asi: Vahetus peaks suve jooksul toimuma, et võimalikult vähe kohtu tööd segada.

Lippus: Koos protokolliga paneme e-kirjaga kaasa ka antud analüüside tulemused.

Pikamäe: Kes neid analüüse ja proove siis lõpuks hindab? Soomest on uurimisplaan, aga see pakkumine osutus kalliks. Kas vaidlusi proovide osas ei teki, et omanik ei ole ekspertide hinnanguga nõus ja näeb ekspertide kallutatust?

Lippus: Hindamist teevad Eesti asutused. Ekspertide hinnanguga mittenõustumist välistada ei saa, aga ka soomlaste osas öeldi, et välisekspertide arvamust ei pruugi saada arvestada, kuivõrd neil on kindlasti teistsugused nõuded. Seega ei saanud me kinnitust, et majaomanik usaldaks pigem välismaa eksperte.

Tallinna Halduskohtu esimehe aruanne – Kristjan Siigur

Siigur: Tallinna Halduskohtul läheb hästi. Selle aasta algusest on tulnud üks uus kohtunik, üks konkurss just lõppes ning loodetavasti ka augustis roteerub uus kolleeg. Konkurssidega oleme head uued kohtunikud saanud. Töökoormuse numbrid on langenud peamiselt väiksemate kaebuste arvelt põhjusel, et meie tööpiirkonnas ei ole praegu ühtegi toimivat vangimaja. Olulisi kaebusi ei ole olnud. Turvalisuse tagab meile Tallinna Ringkonnakohus. Tööjaotusplaani osas toimub spetsialiseerumine nii nagu enne.

Pikamäe: Kohtuteenistujate palk?

Siigur: 800 eurot ei saa meil keegi palka. Tötsime kevadest istungisekretäride ja kantselei referentide palga 1000 euro peale. See ei ole ilmatu suur palk, kuid palga pärast meil kaadrivoolavust sekretäride ega kantselei ametnike puhul ei ole. Mul puuduvad objektiivsed andmed, et väike palk ei võimaldaks leida üldse inimesi või et nad ära läheksid. Palk võiks olla mõistagi kõrgem. Ka kohtujuristide palga osas meeldiks, kui see oleks suurem.

Pilving: Kas jõustunud seadustiku muudatustest on olnud kasu või on need teinud asja hullemaks?

Siigur: Hullemaks ei ole läinud midagi. Tallinnas ei ole see mõju nii suuresti näha, kuivõrd väiksemate asjade arv (nt kinnipeetavate kaebused) on jäänud vähemaks muudel põhjustel. Viie kuu pealt ei saa kaugeleulatuvaid järeldusi teha, et olukord oleks oluliselt lihtsamaks läinud. Kuuldavasti rakendatakse usinasti ja ollakse rahul.

Tartu Halduskohtu esimehe aruanne – Kadri Palm

Palm: Personali osas on olnud muutuste ja muudatuste aasta. Meie 10-st kohtunikust pensioneerus kaheksa kuu jooksul kolm. Kohtujuristid said kogemusi omandada Riigikohtu halduskolleegiumis, maakohtus ja Tartu Ringkonnakohtus. Kantselei ja sekretäride põhipalkasid saime selle aasta alguses mõnevõrra tõsta, kuna koondasime kaks sekretäri kohta, ehk nende palk ei ole enam alla 800 euro. Vaatamata sellele, et palk on väike, ei ole meil kaadrivoolavust sekretäride ja kantselei töötajate osas olnud.

Rõõmu valmistab, et Tartu Ringkonnakohtu halduskolleegium on dokumendis „Märkused kohtute arengukava kohta“ leidnud, et meie kohtulahendite kvaliteedile ega menetlustähtaegadele ei ole süsteemseid etteheiteid, aga meie tugevust võib nõrgestada Justiitsministeeriumi plaan halduskohtunike kohti mitte täita või siis suunata need Harju Maakohtule. Koolitustel osalemise distsipliin on möödunud aastal olnud väga hea.

Meie jõudlus on olnud negatiivne. Lahendamata asjade jääk oli võrreldes varasema aastaga üle 20% suurem. Suur mure on olnud Jõhvi kohtumajaga, kus alates 2017. aasta märtsist on tegeletud reostusteemaga, aga lahenduse leidmine on kestnud kahetsusväärset kaua. Tööjaotusplaani tegime eelmise aasta novembris ja seda tehes arvestasime nende põhimõtetega, mis tolleks ajaks olid enamuse heakskiidu saanud. Turvalisuse osas suuri probleeme pole.

Pilving: Mis jõudlusega juhtunud on?

Palm: Jõudlus näitab ju seda, kui palju asju jõuad ära lahendada ja palju jääb jääki. Me lahendasime ära rohkem asju kui 2016. aastal, aga lihtsalt sisse tulnud asjade arv kasvas, mis on jõudlust suurendanud 94,7% peale. Menetlusaeg on 88 päeva, seega lahendasime oma asju väga kiiresti. Paljudes asjades oli ajaline surve (esialgne õiguskaitse taotlus) koos kaebusega ja sellest tulenevalt oli menetlusaeg väga hea.

Jerofejev: Kui lahendasite tegelikult rohkem asju, siis on veider öelda, et jõudlus on negatiivne.

Palm: Selline sisu on jõudlusele antud. Pean mainima, et ministeerium ei ole seda meile ette heitnud.

Pikamäe: Mis liiki asjades oli sissetulevate asjade arvu kasv?

Palm: Tõus on eelmine aasta olnud kinnipeetavate asjade arvelt. Põhjus, miks kaebusi hakkas rohkem sisse tulema, oli Justiitsministri määrus vanglas suitsetamise keelamise osas. Selle aasta sees on see hakanud vaibuma.

Pikamäe: Millega vaibumine on selgitatav?

Palm: Ehk on neil lootust, et Riigikohus teeb teise lahenduse.

Lapimaa: Kas HKMS-i muudatused, millega soovisime halduskohtuniku tööriistakasti mitmekesistada, on abiks olnud vangide kaebuste puhul?

Palm: Mitte ainult vangide kaebuste korral, vaid üleüldse kaebuste lahendamisel on need abiks olnud. Võib olla nii suurt efekti ei ole meie kohtus olnud lihtmenetluse rakendamisel, aga kõik muud paragrahvid on kohaldamisele tulnud. Kindlasti see, et määruskaebuste menetlemine on ringkonnakohtusse läinud, on meie tööd kergendanud. Me ei ole sel teemal analüüse teinud, kõik on tunnetuslik.

Tallinna Ringkonnakohtu esimehe aruanne – Villem Lapimaa

Lapimaa: Minu esimene aasta Tallinna Ringkonnakohtu esimehena on täis saanud. Peamiste märksõnadena toon välja töökoormuse kõrge taseme ja asjaolu, et oleme rasketes tingimustest hästi hakkama saanud. Tsiiviilkolleegiumi jõudlust mõjutas eelmisel aastal tugevasti asjaolu, et kaks kohtunikku 15-st oli eemal erinevatel põhjustel. Kuigi kohtunike kohta lahendati sama palju asju kui varem, siis jõudis tsiiviilkolleegium tervikuna vähem kohtuasju lahendada ning jõudlus langes 93% peale. Seega näeme asenduskohtunike vajadust, kui me tulevikus saadame kohtuniku ära näiteks stažeerima Euroopa Kohtusse, Euroopa Inimõiguste kohtusse, Riigikohtusse või muu töö peale või on ta eemal lapsehoolduspuhkusel viibimise tõttu. Sellisel juhul on ilma asenduskohtunikuta jäägi ja jõudluse osas stabiilset joont hoida keeruline. Paluksin, et asenduskohtuniku teema oleks jätkuvalt tähelepanu all. Tallinna Ringkonnakohtus ootab, et lõpuni jõuaks eelmisel aastal algatatud protsess, kus halduskohtu juhid leppisid kokku, et Tallinna Ringkonnakohtu halduskolleegiumis on kõige suurem koormus halduskohtute võrdluses ja toimub koha ümber tõstmine teise astme kohtusse.

Ringkonnakohtu esimees peab teostama järelevalvet oma kohtunike ja esimese astme kohtunike üle. Järelevalve tegemine ei ole meeldiv asi, aga paraku näeme, et järelevalve tegemine on kohati vajalik. Algatasin ühe distsiplinaarasja Harju Maakohu kohtunik Leo Kunmani suhtes. Esildise menetluse algatamiseks tegi mulle kriminaalkolleegium, kes kohtuasja lahendas. Leian, et kõrgema astme kohus on kõige paremas positsioonis hindama seda, kas alama astme kohtunik on oma kohustusi täitnud korrektselt. Loomulikult lahendab kohtu esimees ka kodanike kaebusi ja menetlusosaliste esindajate kaebusi ning ma ei taha vähendada nende olulisust, kuid tegelikult ilmnevad probleemid apellatsioonikaebusi ja määruskaebusi lahendades ja süsteem, kus kolleegium annab esimehele menetluse algatamiseks materjalid, on õige. Rohkem peaks panema rõhku järelevalve menetluses madalama astme kohtu töö kvaliteedile. Menetlustähtajad on päris head, nende üle toimub tõhus järelevalve ja saab võtta töösse erinevaid meetmeid menetlustähtaegade parandamiseks, aga kohtulahendi kvaliteeti peame hoidma fookuses. Arvestades, et minu järelevalve all on 130 kohtuniku kohta, on see suur töö.

Turvameetmed on küll kohtudirektori pädevuses, kuid meil toimub hea koostöö kohtudirektoriga ja jagame seda vastutust. Tallinna Ringkonnakohtus sai korda tehtud riigisaladuse kaitse ruum. Pärnu mnt 7 kohtumaja on administratiivala, kus tohib töötada piiratud tasemega riigisaladusega. Meil on olemas ka turvaala, kus on kõrgema tasemega riigisaladuse töötlemise võimalus. Administratiivala loomisega kaasnesid täiendavad turvameetmed – lukustati ukсед sisehoovis, sisse saab vaid nupuga või kaardiga ja tuvastame ära kõik isikud, kes kohtumajja sisenevad, sh ka peauksest. Nende meetmete ülevaatamine on jätkuvalt meil töös. Selle aasta suvel saabub läbivalgustusseade enne turvaväravaid, mis aitab turvakontrolli paremini teha.

Kommunikatsioon - kohtute avalikud suhted on olnud viimase aasta jooksul fookuses ja oleme selle teema korralikult käima lükanud. Loodan, et kohtud on rohkem avalikkusele nähtavad, kohtute kommentaare küsitakse rohkem ja kohtunikud on rohkem valmis sõna võtma ja kaasa rääkima. Rahul

olen ma ka meie uue siseveebiga, mis ei ole küll pikka aega töös olnud, aga seal olevad lood on sisukad ja huvitavad. Minu tunnustus siinkohal avalike suhete talituse juhatajale.

Kõige olulisemaks pean ära märkida seda, et peame tõsiselt võtma fookusesse kohtujuristi institutsiooni arendamise. Kahjuks on see jäänud piisava tähelepanuta. Meil oleks võimalus arendada, pakkuda täiendavaid koolitusvõimalusi. Selleks oleme võtnud järgmise perioodi oluliseks teemaks läbi kirjutada kontseptsioon, mida kohtujurist kohtus tegema peaks, kuidas tal oleks võimalik karjääri teha ning motivatsiooni seeläbi tõsta. Näiteks laiendada kohtujuristi allkirjaõigust teatud liiki määruste puhul niipalju kui põhiseadus seda võimaldab, pakkuda rohkem ka väliskoolitustel osalemise võimalusi. Meie halduskolleegiumis käivad kohtujuristid näiteks varjupaiga teemalistel väliskoolitustel ja nad on ise selle võimaluse organiseerinud. Kohtujuriste tuleks kasutada rohkem kohtuametnike koolitajana, mõnel juhtudel ka kohtunike koolitajana, valdkonnas, kus neil on eriteadmised. Näiteks üks meie kohtujurist viis sisekoolituse raames läbi väga hea kohtudokumentide kättetoimetamise seminari meie kohtuistungis sekretäridele. Samuti saaks kohtujuristidele annotatsioonide tegemise ülesanded panna ning kohtujurist võiks kohtuistungitel osaleda kõrvuti kohtukoosseisuga, nagu see toimub Soomes ja Rootsis. Kohtujurist kirjutab ju suuresti otsuse ja tunneb kohtuasja, seega võiks tal olla menetluses küsitlemise võimalus. Ringkonnakohtu kohtujuristid võiksid koolitada esimese astme kohtujuriste, sest ametnikud on huvitatud oma tööle tagasiside saamisest. Kõik see viiks karjäärisüsteemi loomisele - kohtujurist võiks kohtusüsteemi siseneda läbi esimese astme kohtu, kus on võimalik edasi areneda vanemkohturistiksi, ringkonnakohtu kohturistiksi ja edasi ka ehk Riigikohtu nõunikuks. Kavatsen järgmine aasta sellega tegeleda.

Jerofejev: Palun selgitada allkirjaõiguse laiendamise võimalusi kohtujuristidele.

Lapimaa: Näiteks riigi õigusabi tasude ja kulude kindlaks määramine on valdkond, mida valdavalt teevad kohtujuristid. Nad teavad praktikat ja on kursis kõigega, seega miks mitte võimaldada neil seda allkirjastada. See ei ole õigusvaidluse lahendamine, mille osas Riigikohus ütles oma kohtulahendis, et õigusemõistmist ei saa delegeerida kohtuametnikule, see on professionaalse advokaadi ja kohtu vahelises suhtes otsuse langetamine. Selle otsuse peale saaks kaevata, kui see on negatiivne. See vääraks analüüsi. Teiseks menetlusabi, mida loetakse sotsiaalabi üheks alaliigiks, vaeste õiguseks. Erinevates riikides annavad seda isegi haldusorganid ja otsuste kohta saab kaevata kohtunikule. Tuleks läbi mõelda võimalikud alternatiivid, et kas saaksime rohkem delegeerida kohtujuristile ja seeläbi suurendada kohtujuristide nähtavust, staatust ja rolli. Kohtujuristide panus on väga suur.

Jerofejev: Kas oleks mõttekas tabeli kujul menetluskulusid kindlaks määrata? Seda oleks võimalik teha ja see ei läheks vastuollu Riigikohtu üldkogu lahenditega. Mina isiklikult toetan seda ideed.

Lapimaa: Sellisele tariifide süsteemile üle minemist võib kaaluda ja analüüsida. On erinevad süsteemid ja meie oleme harjunud vajalikkuse ja põhjendatuse hindamisega kohtuniku poolt. Isiklikult toetan seda.

Tartu Ringkonnakohtu esimehe aruanne – Kersti Kerstna-Vaks

Kerstna-Vaks: 2017. aasta on Tartu Ringkonnakohtule olnud stabiilne aasta. Erakorralisi sündmusi ei toimunud. Kohtunike kohad olid kõik täidetud ja lõppes kolleegiumite vaheline vangerdus, kus kohtusiseselt ühe kriminaalkolleegiumi koht sai üle antud halduskolleegiumile ja kriminaalkolleegium sai selle koha nüüd tervikuna tagasi, misjärel töötavad nüüd nii kriminaalkolleegium kui halduskolleegium viieliikmelises koosseisus ja tsiviilkolleegiumis (kuhu kuulub ka esimees) on kuus liiget. Kohtu jõudlus oli positiivne, kuid väike ülekoormus oli olemas. Erinevalt andmetest, mis vahepeal kohtujuhtidele välja saadeti, on Tartu Ringkonnakohtu kohtunik mitte ala-, vaid ülekoormatud ja keskmine koormuspunktide arv ühe kohtuniku kohta oli 1620, mis tähendab ülekoormust. Aasta oli hea, kuivõrd stabiliseerumise aastal vähenes võrreldes 2016. aastaga oluliselt haldusasjade ja tsiviilasjade jääk ning samuti vähenes poole võrra haldusasjade arv. Kriminaal- ja väärteoasjad olid väikeses languses.

Positiivse täiendava tegevusena toon välja, et meie praktikaprogrammis on praktikantidele kohtade andmise alused muutnud. Võtame praktikante läbi konkursi, mida üritame korraldada kaks korda aastas. Riigikohtu kõrval oleme me vähem atraktiivsemad, kuid püüame enda võimete kohaselt selles valdkonnas tegutseda. Oleme sinna kaasanud aktiivselt ka kohtujuristid, kes on praktikantidele läbi viinud praktika seminare, kus tutvustati kõiki menetlusliike. Võib tekkida küsimus, kas õpitu kõrval on sellele praktiline vajadus, kuid tagasiside on olnud äärmiselt positiivne. Asi sai alguse sellest, et meie personali voolavus on väike ja põhiküsimus on selles, et kui kohtujurist läheb lapsehoolduspuhkusele,

siis tekivad raskused kohtujuristi asenduskohale värbamisega – 2016. aasta konkursid olid nõrgad ja kuulutasime neid nurjunuks ning olime väga hädas inimeste kvaliteediga. Saime aru, et peame neid inimesi hakkama otsima oluliselt varem, kui siis kui nad oma diplomi on kätte saanud. See ei olnud midagi uut, aga me ei olnud seda küsimust enda jaoks selliselt püstitanud. Takistuseks oli see, et me ei saa neid tööle võtta enne, kui neil on magistridiplom käes. Pidasime ministriumiga selles osas keerulist vaidlust, kuid saime siiski võimaluse hakata neid ajutistele kohtadele tööle võtma konsultantidena. See on äärmiselt positiivset tulemust andnud. Meil on just äsja välja kuulutatud ajutine koht halduskolleegiumisse ja usun, et nendest samadest inimestest, kes meil praktiliselt on käinud, on kindlasti häid kandidaate antud ajutisele kohale. Vaatame, kas meie selline arendustegevus annab oma konkreetsed viljad konkursi läbiviimisel.

Toetan kõiki Villem Lapimaa mõtteid ja kavatsusi seoses kohtujuristidega. Olen teinud Justiitsministeeriumile varasemalt ettepaneku viia kohtujuristide hulgas läbi küsitlus, et saada teada, mis nad ise arvavad oma positsioonist, tuleviku soovidest, soovidest, kuidas organisatsioon võiks neid kohelda ning mismoodi nad saaksid ise kohtuorganisatsiooni panustada. Kui see ellu viiakse, toetab see antud ideed. Olen Tartu Ringkonnakohtu vaates pannud kirja mõtteid, mis puudutavad ka raha ja paraku mitmeid asju ei saa teha ilma rahata. Mind häirib, et kõikidele juristidele peab printsibiis maksma alati ühesugust tasu, kui nad on katseaja läbinud. Meil ei ole võimalust vanemkohtujuristidele kõrgemat tasu maksta, vajame laiemat karjäärisüsteemi, sest me ei saa eeldada, et kõik saavad kolme aastaga kohtunikuks. Õnneks on eksamikomisjon väga range. On läbikukkujaid, kes saavad negatiivse kogemuse, mis ei pruugi nende motivatsiooni tõsta. Peaksime mõtlema mitte sellele, et eksamikomisjon peaks hakkama leebemalt otsuseid tegema, vaid sellele, kuidas kohtujuriste süsteemis hoida, neid motiveerida. Vahel saab mõnda asja teha ka ilma rahata. Meil on praegu töös see, et oleme kohtujuristidele pilootprojekti raames andnud annotatsioonide koostamise. Esimesed on juba Riigi Teatajas leitavad. Nüüd hakkavad Riigikohtu annotatsioonide vahel olema ka ringkonnakohtu annotatsioonid. Hakkame kokkuvõtteid esimesest etapist tegema septembris.

Tartu kohtute direktor on Tartu Maakohtule ja Tartu Ringkonnakohtule arvestanud, mis on saanud meie majandusrahast. Olen häiritud sellest, et meie majanduskulud, jättes RKAS-i kulud kõrvale, on vähenenud nelja aastaga 13 000 eurot, mis on suur protsent meie majanduskuludest. Olukord pärsib meie tegevust ja paraku kõige rohkem inimeste tervise ja tööohutuse arvelt. Peame valima odavamaid pakette töötervisehoiu kontrolli tarbeks. Me ei saa hüvitada oma töötajatele sportimis- ja muid tervisekulusid, mida seadusandaja põhimõtteliselt võimaldab. Probleem on selles, et mõned teised riigiasutused saavad seda teha suuremal määral, mis tekitab inimestes küsimusi, muuhulgas ka võrdses kohtlemises. On huvitav, miks on selline olukord tekkinud, kus majandamiskulud vähenevad ja RKAS-i kulud suurenevad. RKAS-i kulude % Tartu Ringkonnakohtu eelarves, mis tegelikult maksab kinni kogu Tartu kohtumaja kulud RKAS-ile, on 94% Tartu Ringkonnakohtu majandamiskuludest. Neid kulusid me mõjutada ei saa.

Ühtegi distsiplinaarmenetlust ei ole 2017. aastal algatanud. Turvalisuse osas tegelesime aktiivselt aastatel 2014-2015, mille tulemusel sai fuajee ümber ehitatud. Turvavaravad on hangitud. Kordnikud on pärast nende töötingimuste parandamist oma tööülesannetesse hakanud suhtuma professionaalsemalt, kuid selge on, et probleem on nende palgatase ja koolitus ja üldine strateegia. Olen selles osas nõus Liivi Loidega, et puudub ühtne turvastandard ja see haldusfunktsioon vajab kohtutel ühtset kompetentsi, strateegiat ja meetodilist lähenemist. Koolitamine oleks siin oluline.

Jerofejev: Kuidas menetluskulude tabelisse suhtud?

Kerstna-Vaks: Mina suhtun sellesse väga positiivselt.

Jerofejev: Majandamiskulude vähenemine üllatab, kas seda ametlikult ka öeldud on? Kui väheneb, siis miski asi suureneb. Väga häirib, et riik võimaldab praegu sportimis soodustust 60 eurot ja üllatab, et kohtud ei saa seda kasutada.

Kerstna-Vaks: Seda ei saa kohtud kasutada, puuduvad igasugused rahalised võimalused.

Perling: Öhus on olnud ringkonnakohtu kolimine või mittekolimine, kas see teema on maas? Küsin, kuna Prokuratuuri poolt on mure, et ei mahuta ära. Kas näete ka seda teemat ja kas saab kuidagi aidata?

Kerstna-Vaks: Prokuratuur peaks selgelt välja ütleva, et ei mahuta ära. Veski tänava maja RES taotlus jäeti hetkel Vabariigi Valitsuses rahuldamata. Positiivne on, et Riigikohus on otsustanud ajutiselt kolida Veski tänavale, mistõttu ajalooline kohtumaja leiab eesmärgipärast kasutamist. Edasised arengud on muude arengute tulemus. See on seotud sellega, kus ja kui palju töökohti on vaja. Neid arenguid, mis vahepeal olid, ei saa väga toetada. Järgmine aasta tuleb uuesti esitada RES taotlus.

Lind: Mis põhimõtte alusel lahendid välja valitakse, mille kohta tehakse annotatsiooni?

Kerstna-Vaks: Juhendi järgi peaks kohtu koosseis selle otsustama, mida ei ole tehtud ja selle tulemusel on kohtujuristidel õigus endal need välja valida. Vajadusel ning vastavalt kokkulepetele kooskõlastavad nad need valikud kohtunikega.

Pikamäe: Täna nõukoja nimel kõiki kohtu esimehi väga hea töö eest. Õigusemõistmine on toimunud korralduselt. Tundub, et laias laastus on meil ka jõudlusega asjad korras. Viimase *justice scoreboard*'i järgi on Eesti seis Euroopa Liidu mastaabis ikkagi hea. Kõige väiksemate rahaliste vahenditega suudab Eesti kohtusüsteem tagada muljetavaldavat õigusemõistmist. See kõik kokku näitab seda, et kohtute juhtimisel ei ole suuri probleeme. Küsimused, mis kohtu esimeeste aruannetest välja tulevad, tuleks võtta KHN-i jälgimise alla ja panna pooleliolevate teemade tabelisse. Üksmeelselt leitakse, et kõige valusam küsimus on kohtuteenistujate palk. Rääkisin sellest ka kohtunike täiskogul. Kui see nii jätkub, on see oht õigusemõistmise korraldusele toimimisele. Ei tea, kuidas ministeeriumis kohtuteenistujate palga suurendamise arengud on.

Lippus: Taotlesime 2019. aastaks RES lisataotlusega 1,4 miljonit eurot madalapalgalistele palkade tõstmiseks turuga võrreldavale tasemele. Taotlust ei rahuldatud, ühtlasi ei võetud kohtuametnike ametigruppide hulka, kes saaks järgmisel aastal erandliku palgatõusu. Ehk 2,5%, mis osas personalivahendid avalikus sektoris üldiselt suurenevad, on ette nähtud ka Justiitsministeeriumi valitsemisalale. Tegelikult ei ole justiitsministril kohustust Rahandusministeeriumi või kellegi teise ees oma valitsemisalal lisaraha täpselt proportsionaalselt jaotada, ei olnud ka tegelikult 2018. aastaks. Detsembris rääkisime, et 2018. aasta osas otsustati, et kohtusüsteem saab oma 2,5%, aga see ei jõudnud madalapalgalistele, kuna kohtujuristide palkade indekseerimiseks, ehk seadusest tuleneva kohustuse täitmiseks, raha ei saadud. Ainuke positiivne RES-i otsus oli, et Rahandusministeerium mõistis kohtujuristide palkade indekseerimise vajadust ja on otsustatud, et baaseelarvet suurendatakse ametnike osas 934 000 eurot, mis katab indekseerimise kulud 2018. ja 2019. aastaks. Sealt edasi Rahandusministeerium enam kohtujuristide palkade indekseerimiseks raha ei anna, mis tähendab, et kohtujuristide palgad tuleks kohtunike palkadest seaduses lahti siduda või saada ise hakkama lähtuvalt seadusest – kui indekseerimine toimub ülespoole ja eelarves lisaraha ei ole, siis tuleb kohtujuristide arvu vähendada. 2018. aastal anti 2,5% personalikulude eelarvesse juurde, see kulub kohtujuristide palkade indekseerimiseks. 2019. aastaks saime kohtujuristide palgafondi suurendamise katteks 934 000 eurot, mis arvestab nii 2018 kui 2019 indekseerimise vajadust. Lisaks suureneb Justiitsministeeriumi valitsemisala personalikulu veel 2,5%, mille osas on kõige realistlikum, et lisaraha jaotatakse ametkondade vahel võrdeliselt. KHN peaks ministrile ja kantslerile välja ütleva, et kohtusüsteem vajab proportsionaalselt rohkem 2,5%-st. See ei ole Justiitsministeeriumi juhtkonnas kerge valik – iga asekanter seisab oma valdkonna eest. Kui jätta kohtujuristid ja kohtunikud kõrvale oleks 2,5% 6 miljonist umbes 150 000 eurot, mida ei ole palju ametnike arvuga võrreldes. Positiivne on aga see, et kui me ei pea 2019. aasta ise saama kohtujuristide palkade indekseerimise mõjuga hakkama, siis saame võtta kasutusse ka 2018. aasta 2,5% ning siis räägiksime juba 300 000 eurost. Suur taotlus, mis me esitasime, et tõsta palgad turuga võrreldavaks jäi rahuldamata.

Kohtusime paar nädalat tagasi Rahandusministeeriumi ametnikega, kes avaldasid lootust, et kui on nii suured palgaerinevused avalikus sektoris kohtusüsteemi kahjuks, siis tuleb näha tõsist vaeva, et saaks kohtuametnike palgagrupi eraldi koheldavate palgagruppi, kuid räägime juba 2020. aasta eelarvest. Ütleksin, et 2019. aasta palku kujundades oleks 300 000 eurot see, mida saaks võtta kasutusse.

Pooleli olevate asjade tabelis on Ida-Virumaa lisatasu maksmine sees. Seostaksin selle teema töökohtade Tallinnast välja viimise projektiga. Nüüd ei ole ainult Ida-Virumaa Vabariigi Valitsuse fookuses, vaid regionaalpoliitika laiemalt ja kõikide väiksemate piirkondade toetamine. Praegu on seal valdkonnas otsustatud, et riigieelarves on ette nähtud 2 miljonit eurot Eesti riigi peale, mis on Rahandusministeeriumi juures ja kust saab taotleda projektide läbiviimiseks raha. Rahandusministeeriumi ametnikud hindavad, kas töökoha Tallinnast välja viimine ja sellega seonduvad kulutused on põhjendatud ja kas seda toetatakse. Oleme kohtusüsteemis rääkinud, kuidas meie

võiksime toetada väikeste kohtumajade toimimist ja lahendada samas madalapalgaliste probleemi, eelkõige Harju Maakohtu personali voolavuse küsimust. Saaksime viia töö Tallinnast välja ja jätta seeläbi mujal kohtutes madalapalgaliste ametikohti koondamata. Ehk koondada Tallinnas ja toetada teiste kohtute madalapalgalisi seeläbi, et nad saavad teha rohkem tööd ja saada töö väärtusele vastavat tasu. Püüaksime sealt potist taotleda lisavahendeid nende töötasu tõstmiseks.

Pikamäe: Põhiprobleem seisneb selles, et kohtute seadus näeb ette kohtujuristi palga tõusu, kuid tegelikult riigieelarve selleks raha ette ei näe. Lõppastmes tuleb kohtuteenistujate palga teemaga järjepidevalt tegeleda, kuivõrd olukord on jõudnud sinna maani, et ühel hetkel ei ole meil kohtuteenistujaid enam võtta. Tänapäevase arutelu peamine järeldus on, et see on tõsine probleem. Häältuvastusseadmete kasutuselevõtt tuleks samuti ellu viia ja tagada, et vähemalt mingi määral saab masin inimeste töö üle võtta.

Lippus: Tallinna Tehnikaülikool (TTÜ) sai valmis transkribeerimise tasuvuse analüüsi, mida nad tegid kohtuistungite helisalvestiste põhjal. Tulemused olid positiivsed. Kohtuistungitelt saadud salvestiste pinnalt leiti, et väikeste korralduslike muudatuste järel (nt rääkida rohkem mikrofonid, võtta kasutusele paremad mikrofonid, ei räägita üheaegselt) ja väikeste tehniliste arendustega on võimalik saada helikvaliteeti, mis võimaldab automaatset kõnetuvastustarkvara kasutada. Selleks ei ole vaja kohtusaalist helistuudiot teha, mis võtaks palju ressursi. Oleme projekti jaoks saanud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumilt ja Vabariigi Valitsuselt eelheakskiidu, et kui me selle taotluse struktuurifondide raha kasutamiseks esitame, siis seda tõenäoliselt toetatakse. Vaja on ehitada kohtus kasutatava keele eestikeelne mudel. Seda tehakse kohtuistungite helisalvestiste põhjal. Me teeme küll hanke, aga turul ei ole muid pakkujaid, kes oleksid sellest huvitatud. Me eeldame, et TTÜ hakkab seda tegema ning vajab selleks veel mitmeid tunde kvaliteetseid helisalvestusi. Oleme leidnud kohtusaali, kus saame tõenäoliselt kõige parema heli. Vaja on igast valdkonnast oma keelemudelit (nö musta kasti). See ei ole väga pikaajaline ehitamine ning kuue kuu jooksul peaksid nad keelemudeli valmis saama. Helist teksti loomise veamäär oli kesktlääbi 16%, mis on julgustav. Kui veamäär läheb veel väiksemaks, võib saavutada lõpuks täiesti selge transkriptsiooni. Hetkel peaks sellise vea määraga stenogramm protokollide tegemine minema 20% kiiremaks. Julgeksin lubada, et 2019. aasta sügisel piloteerime automaatset kõnetuvastust kohtutes.

Vallikivi: Riik peab otsima sellistes olukordades, kus raha juurde ei tule ja inimesi jääb vähemaks, tehnilisi lahendusi ja tegema menetlust ökonoomsemaks. Eelnevalt mainitud näide tasu taotluste osas on küsimus, kas see on üldse õigusemõistmise funktsiooni teostamine või on see haldusfunktsioon? Kui nii, siis võiks neid otsuseid teha kohtujurist, mitte kohtunik. See on üks kokkuhoiu koht. Samuti, miks peab kohtus näiteks hagimenetluses, kus pooltel on esindajad, nii palju juttu rääkima - võiks teha nii nagu arbitraažis tehakse, et on vaid tunnistajate ütlused, mis tuleb protokollida ja kõik muu käib kirjalikus menetluses. See on samuti koht, kus saab kokku hoida tõenäoliselt saaliaega ja protokollide tegemist. Peab mõlema selliste asjade peale. See ei oleks 1-2 aasta perspektiiv, aga 5 aasta perspektiiv kindlasti.

Pikamäe: Kohtujuristi institutsioon on paraku praegu sellises arengu staadiumis, et ei tea mis täpsemalt saab. Meil on praegu Riigikohtu üldkogu menetluses üks tsiviilasi, kus on ka tsiviilkolleegiumi poolt püstitatud küsimus, mida kohtujurist võib teha ja mida mitte. Kohtujuristi pädevuse piirid on alles paika loksumise faasis. Esimese lahendi, mis me selles vallas tegime ja kus ütlesime, et õigusemõistmist ei või kohtujurist teha, nõrk koht on, et õiguse mõistmise sisu on vaieldav. Tegemist on piiride paika panemise küsimusega, mis veel mõnda aega kestab. Olen seda meelt, et menetluskulude menetlemine tsiviilkohtumenetluses võiks olla otstarbekamalt korraldatud. Kui see asi oleks tehtud niiviisi, et seal on vaid tehniline arvestus, siis võiks selle töö kohtujuristile üle anda, samuti ka näiteks menetlusabi. See eeldab, et seaduse tasandil tehakse vastavad korrad ringi. Praegu ei ole näha, et ministeerium selles osas midagi ette võtaks. Saaksime kindlasti asju kohtujuristide abil efektiivsemalt korraldada.

Rahvakohtunike materdamisega oleksin ettevaatlik, olen kindlasti rahvakohtunike institutsiooni toetaja. Samas tean ka enda kogemusest, mis probleemid praeguse institutsiooniga kaasnevad. Vaatamata nendele hädadele olen sügavalt veendunud, et seda institutsiooni ei tohi Eesti õiguskorrast ära kaotada ja seda kahel põhjusel. Esiteks, kui vaadata üldse, mis meid ümbritsevas keskkonnas toimub, ehk mis osas kohtusüsteemi kritiseeritakse ja mida kohtutele ette heidetakse - kohtusüsteem on korporatiivne ja ei tea üldse seda, mis väljaspool toimub, karistused on ebaõiglased jne – siis rahvakohtunike institutsioon aitab neid etteheiteid vähendada, näidates, et ühiskond ei ole õigusemõistmisest võõrandunud ja selles saab aktiivselt osaleda. Teine asi on, et seda süsteemi tuleks korralikumalt üles

ehitada. Praegune lähenemine, kus rahvakohtunikud on peaaesjalikult pensionärid, kelle on aega ja soovi osaleda, ei ole õige. Tööd rahvakohtunikuna võiks käsitleda kodaniku kohustusena. Aegajalt tuleb ka Eestis päevakorrale teema, et tuleb teha vandekohtud. Sellist ajaloolist traditsiooni ei ole meil aga kunagi olnud. Rahvakohtuniku institutsioon võimaldab meil öelda, et ühiskond saab rahvakohtunike läbi õigusemõistmises kaasa rääkida, mis on omaette väärtus.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

4. Võrdlev kokkuvõtte esimese ja teise astme kohtute menetlusstatistikast – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Külli Luha

Külli Luha teeb kokkuvõtte esimese ja teise astme kohtute menetlusstatistikast.

Vallikivi: Minu lemmikteema on kui palju lahendeid ära muudetakse. Kas saan õigesti aru, et tsiviilasjades tühistati täielikult või osaliselt ülemöödunud aastal ja möödunud aastal 43%? Üldmenetluses on lahendatud 6% kõigist kriminaal-asjadest ja osalise või täieliku tühistamise % kõigist asjadest kokku on 13%. Kui palju üldmenetlusasjadest läks muutmisele täielikult või osaliselt tühistamisele?

Luha: Ministeerium on lahendite kvaliteedi puhul hoidnud teadlikult seda joont, et me ei analüüsi seda põhjalikult, kuna statistilisest päringust jääb alati väheks ja tuleb hakata vaatama lahendite sisse. Seega on ka kohtu esimeeste aruandluses ministeeriumi ootus, et kohtud tegeleksid sellega ise detailsemalt ja sisulisemalt. Küll aga me jälgime seda üldist statistilist näitajat, et näha trendi. Loomulikult kaevatakse edasi enamasti üldmenetlusi. Hetkel ma ühtegi arvu peast ei taha öelda, kuid kui see teema huvi pakub, siis saab need andmed kirjalikult KHN-le saata.

Perling: Õigeksmõistetuid on 7%.

Kikerpill: Aitäh ettekande eest, aga see ei vastanud tingimustele, mis eelmise aasta lõpus heaks kiitsime seoses koormuspunktidega. Praegu on sissetulevate asjade järgi kõik asjad võrdse kaaluga vaatamata menetlusliigist ja kas istungid toimuvad või mitte. Samas nõudsite, et kohtud hakkaksid rakendama töökoormusmetoodikat, aga näeme ikka vanu numbreid. Kas see on sihilik?

Luha: Numbrid ei ole vanad. Võin öelda, et see on teadlik ning ka meie järgmise päevakorrapunkti all käsitletava teema – kohtade jaotamine – puhul ei ole me uut töökoormusmetoodikat teadlikult sisse toonud, kuivõrd tuletan meelde, et detsembris saime me KHN-lt loa vaid katsetamiseks ja kohtutes rakendamiseks testimise eesmärgil, kuid mitte ressursiotsuste tegemiseks. Kohtu esimeestele saadetud kirjas ütlesime samuti, et tegemist on teadliku otsusega. Koormuspunktid olid seal välja toodud koormuspunktide testimiseks, mitte nende alusel statistika kajastamiseks või kohtade jagamiseks. Selline numbrite põhine statistika kajastamine jääb alati. Töökoormusmetoodika on ennekõike kohtusüsteemi enda tarbeks, selleks, et analüüsida, mida need numbrid meie jaoks sisuliselt tähendavad. Loodame saada KHN-lt kas detsembris või järgmise aasta märtsis loa hakata nende alusel ka ressursiotsuseid tegema.

Pikamäe: Täna ettekande eest. Teen ettepaneku tõsta päevakorrapunkt nr 5 homse hommiku esimeseks päevakorrapunktiks. Kas homme on kõik liikmed olemas, kuna muudatus nõuab hääletamist? Kes homme ei osale?

Perling: Pean lahkuma homme kell 10.00.

Kaljumäe: Mina lahkun, aga olen nagunii asendusliige.

Pilving: Teen ettepaneku nihutada istungi algusaega ette poole.

Pikamäe: Alustaksime esimese päevakorrapunktiga homme kell 9.15.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

Lahkub Sirje Kaljumäe

Reede, 1. juuni

5. Justiitsministri 27. oktoobri 2005. a määruse nr 46 „Maa- ja halduskohtute kohtumajade täpsed asukohad ja teeninduspiirkonnad ning ringkonnakohtute asukohad” ning justiitsministri 27. oktoobri 2005. a määruse nr 47 „Maa-, haldus- ja ringkonnakohtu kohtunike arv ja jagunemine kohtumajade vahel” muutmise – KS § 41 lg 1 punktide 3 ja 4 alusel – Justiitsministeerium, Külli Luha

Pikamäe: Päevakorrapunkt puudutab nõusoleku andmist ministri määruse muutmiseks. Kuivõrd antud päevakorrapunkti üle on juba praeguseks intensiivne arutelu toimunud, siis ei ole vaja pikka sisse juhatust ning annan sõna Kaidi Lippusele väga pögusaks teema tutvustamiseks.

Lippus: Oleme valmistanud ette justiitsministri määruse muudatuse, mis näeb ette kohtunike kohtade ümbertöstmise, sellisel moel nagu Te tutvunud olete. Lähtunud on kontseptsioonist, et kohtunike ametikohad on arvel ja nende juurde tegemine ei toimu kergelt. Ei piisa lihtsalt justiitsministri soovist, vaid sellega peab olema nõus ka rahandusminister olenemata sellest, et kohtunike palgakulud on arvestuslikud. Justiitsministeeriumi juhtkond arutas Harju Maakohtusse kohtunike kohtade juurde saamist, kuid rahandusministri vastuseisu teades määruse muudatust sel moel ei tehta. Samas on Harju Maakohtu töökoormus Justiitsministeeriumi juhtkonnas arutamisel olnud ka praktiliste näidete põhjal, kuidas kriminaalasja üldmenetlustes tuleb istungeid määrata nii kaugele, et mõistlik menetlusaeag hakkab ohtu sattuma.

Kohtunike ametikohtade juurde tegemine ei ole täiesti võimatu, sellesse protsessi võib minna ka RES lisataotlustega, aga need konkureerivad siis Justiitsministeeriumi valdkonna teiste küsimustega. Kõige põletavam probleem, mis ei ole seni saanud Vabariigi Valitsuselt toetust, on madalapalgaliste kohtuametnike küsimus. Ehk, kui läheksime kahte Harju Maakohtu kohta RES lisataotlustega taotlema, on see madalapalgaliste kohtuametnike lisataotluse kõrval. Seega on vajalik vaadata süsteemi sisse. Kui kohtuniku ametikoht on täitmata, siis tuleb leida, milline kohus seda ametikohta kõige enam töökoormusest tulenevalt vajab. Harju Maakohtu töökoormuse probleemid olid teada ning lisaks tuginema statistikale ja analüüsile, mis määruse memos ja seletuskirjas kirjas on. Kohad, mis on täitmata ja milliste kohtade töökoormus võeti vaatluse alla olid Tallinna Halduskohus, Tartu Halduskohus ja Pärnu Maakohus. Pärnu Maakohus tuli viimasena. Kui halduskohtute küsimust olime arutanud kohtujuhtidega videokonverentsi vahendusel, siis Pärnu Maakohtu küsimus ei ole laiemalt arutelu saanud ja meie viimane seisukoht, mis on tulnud eelarvelistest võimalustest, ei ole saanud piisavalt selgitamist, millest on meil väga kahju.

Pikamäe: Olen öelnud, et kohtunike kohtade juurde loomine selliselt, et määrusesse kirjutatakse sisse paar kohtuniku kohta ja Rahandusministeerium ei tee selle peale midagi, ei toimi. On selge, et lõppastmes mõjutab see riigi eelarvet tervikuna ja ilma riigieelarve tasakaalu vaatamata ei ole võimalik sellist muudatust teha. On loogiline, et kui kuskil on ülekoormus, siis tuleb esmalt vaadata, kas miskit saab süsteemi sees ümber jagada. Määrus reguleerib kahte küsimust, üks on kohtumajade asukoht ja teine kohtunike kohtade arv.

Luha: jah, praeguses määruse eelnõus on kahe määruse muudatused. Määrusele nr 46 seoses Harju Maakohtu asukohaga on KHN osaliselt juba nõusoleku andnud, kuid detsembris ei olnud arutluse all see, et igal maakohtul peab olema ka kohtumaja ja nüüd on siis Harju Maakohtu kohtumajadest saanud Harju Maakohtu Tallinna kohtumaja.

Lippus: See nimetus on märgiline. Oli ka muid variante, aga see on Harju Maakohtu soov.

Saabus Peeter Jerofejev.

Pikamäe: Järgnevalt anname sõna kohtunike kohtade ümberjagamisega seotud kohtute esimeestele.

Eerik: Tuletan meelde, et lugu hakkas peale meie põhiõiguste rakendamise paketist, kus suurendati kohtute rolli ja eelkõige kriminaalkohtunike rolli. Selles eelnõus oli ette nähtud terve riigi peale neli uut

kohtuniku kohta. Statistika on näidanud, et sellega seoses on eeluurimiskohtunike töökoormus kasvanud 700 asja võrra ja me vajame rohkem kohtunikke, et selle tööhulgaga toime tulla.

Lapimaa: Selles määruses on küll pealtnäha üks küsimus lahendamisel, milleks on kohtade ümbertõstmine, aga sisuliselt on kaks väga erinevat olukorda. Üks on Harju Maakohtule kahe kohtuniku koha juurde tegemine, mis on tõusetunud viimastel kuudel ja on viimasel hetkel kiiresti läbi viidud protsess. Teine küsimus on Tallinna Ringkonnakohtu halduskolleegiumisse ühe koha juurde tegemine esimese astme halduskohtu arvelt. Kui Harju Maakohtusse koha ümbertõstmise osas on vastuväiteid, kohtute vahel konsensust pole ja tehakse etteheiteid läbiviidud menetlusele, siis halduskohtu koha ümberjagamine Tallinna Ringkonnakohtu halduskolleegiumisse on halduskohtu süsteemis halduskohtu juhtide, kohtu esimeeste, kolleegiumi esimeeste, Riigikohtu halduskolleegiumi esimehe konsensuslik otsus, kes on vaadanud koormusi, statistikat ja arvestanud asjaoluga, et ringkonnakohtus asus halduskolleegiumi liige esimehe kohustusi täitma ja sellega seoses väheneb tal kohtuasjade lahendamise koormus. On jõutud üksmeelsele järelduseni, et koha ümbertõstmine halduskohtust ringkonnakohtusse on põhjendatud. Tegelikult arutasime ka seda, et Tallinna Ringkonnakohtu halduskolleegiumisse on vaja kahte kohta, aga jääme ühe juurde. Kohtu esimees on nõus ja vaidlust ei ole. Kohtute vaheline vaidlusküsimus on vaid Harju Maakohtusse kahe koha juurde tegemisel.

Lippus: Me oleme siia tulnud sooviga kolme koha ümbertõstmiseks, kuid täiendan, et Justiitsministeeriumi juhtkonna jaoks on prioriteet Harju Maakohtusse kahe koha juurde saamine.

Pilving: Mäletan, et põhiõiguste paketi rakendamiseks eraldati nelja kohtuniku koha raha. Mis sellest rahast sai, et kohti juurde soovitakse?

Lippus: Maakohtute esimehed saavad rääkida, kuidas põhiõiguste paketi rakendamiseks eraldatud lisaraha on aidanud paketti rakendada.

Eerik: Raha on olemas, aga see on mõeldud ametnike tasuks, millest sai eelmine päev räägitud. Kui palgad on 800 eurot, siis kuidas neilt nõuda rohkem tööd ja väljaspool tööaega töötamist ilma milletagi.

Pilving: Kas tegelikult taotleti see raha nelja uue koha loomiseks, mis põhiõiguste paketi rakendamisega kaasa pandi?

Lippus: KHN-i arutelul ei soovitud põhiõiguste paketi rakendamiseks koheselt kohtunike kohti juurde luua, vaid sooviti põhiõiguste paketi rakendamise tulemus ära oodata. See raha on olnud mitmed aastad kasutusel ja selle lisaraha arvelt on kohtutes olnud põhiliselt võimalus asendamistasusid ja ületunnitöö eest maksta ja seda on kasutatud ka ametnike motivatsioonitasudeks. Minu teada on nt Pärnu Maakohtus pandud see raha tänaseks põhipalkadesse.

Siigur: Mis puudutab Tallinna Halduskohtu 18. kohta, siis selle täitmiseks täna vajadust ei ole. Ma ei ole vastu, et kasutada seda kohta süsteemis kusagil mujal, kus on kitsam. Toetan Villem Lapimaa ettepanekut. Me leppisime omavahel halduskohtu süsteemis kokku, et üks koht Tallinna Halduskohtust võiks minna Tallinna Ringkonnakohtu halduskolleegiumisse. Esimese astme halduskohus on huvitatud sellest, et apellatsioon- ja määruskaebemenetlus ringkonnakohus läheks libedamalt. Üks demotiveeriv element esimese astme kohtunikul tubli olemisel on see, et ringkonnakohus ei jõua kohtuasja lahendamisega järgi. Mis puudutab Harju Maakohtu teemat ja Tartu Halduskohtu küsimust, siis see, mis Kadri Palm oma kirjavahetuses välja tõi ja mis on ka memos kajastatud, et ministeerium on lugenud tähtsusetuks mitmed parameetrid, mida on varasemalt oluliseks peetud, on hea tähelepanek. Harju Maakohtu puhul on samas olukord arusaadav ja on halb, kui kriminaalmenetluses pannakse asju arutusele väga pika aja peale. Peaks laiemalt mõtlema, kas Harju Maakohtule ühe või kahe kohtuniku koha juurde tegemine lahendab ära põhimõttelise probleemi. See ei ole ainult minu mõte, aga võib olla tuleks uute kohtunike ametikohtade juurde tekitamise asemel vähendada kuidagi seal lahendatavate asjade hulka. Näiteks mingi kategooria asjad alluvad teistele kohtutele või siis muuta menetluseadustikke, et oleks võimalik aeganõudvate, aga vähem oluliste asjade arvelt kuidagi kohtu koormust vähendada. Kõige rohkem tekitab muret Pärnu Maakohtu koha ära võtmine ning see tundub tubliduse karistamisena. Sellega ei ole nõus.

Palm: Ei nõustu Justiitsministeeriumi ettepanekuga Tartu Halduskohtust ühe koha Harju Maakohtusse üleviimiseks. Vastupidi, meil esineb vajadus kahe kohtuniku koha komplekteerimiseks, et tagada korrakohane õigusemõistmine Tartu Halduskohtus. Sellekohase taotluse oleme ministrile aprillis

esitanud, mis ei ole veel vastust saanud. Peamised argumendid leidsid kajastamist ka Justiitsministeeriumi 17. mai memos, küll aga esitan vastuväiteid memole. Esiteks ei ole kindlasti nõus memos märgituga, et kõige objektiivsem kriteerium asjade jagamiseks on saanud arv *per* kohtuniku ametikoht. Kui Tallinna ja Tartu Halduskohtu kohtunikud kõik kokku lahendavad aastas umbes 3000 asja, siis seda on sama palju kui võib olla üks Harju Maakohtu kohtunik võib üksinda aastas asju ära lahendada. Ei tahaks aga uskuda, et kõik halduskohtunikud on erakordselt saamatud haldusasjade lahendamisel, lihtsalt asjadel ongi erinev kaal. Oleme tegelikult terve eelmise aasta tegelenud koormuspunktide temaatikaga. Leian, et saanud asjade arvu alusel ametikohtade jagamine ei ole adekvaatne. Nõustun ministeeriumiga selles, et koormuspunktide ajahinnangud tuleb üle vaadata, seda ka haldusasjades, sest leian, et mõnede asjade lahendamise eest saame liiga vähe koormuspunkte ja võib olla mõnede kategooriate eest liiga palju. See eeldaks sisulist arutelu ja analüüsi.

Pärnu Maakohus viitas asjaolule, et on kohtuid, kus koormus on väiksem, aga sealt ei võeta kohti ära. Nendes kohtades, kus koormus oleks väiksem, ei ole lihtsalt parasjagu kas pensioneerunud kohtunikke või täitmata kohtuniku kohti. Kannatajateks on kohtud, kus nagunii kohtunike pensioneerumise tõttu ei saa talle asju jagada umbes pool aastat enne pensioneerumist ja seetõttu peavad teised kohtunikud kohtuasjad ära lahendama. Lühiajaliselt selline ülekoormus on talutav, aga mitte permanentselt. See kontseptsioon, et täitmata kohtade arvelt hakkabki edaspidi kohtunike kohtade überjagamise toimuma, ei sümpatiseeri. Tõin oma vastuses välja kohtute kodulehelt avalikult saadavad statistilised andmed, mille kohaselt Tartu Halduskohtu koormus 2017. aastal 94,7% ja võrdlusena oli Harjus see 98,2%. Tegelikult on Harju Maakohtu jõudlus olnud suurem kui Tartu Halduskohtul ja varasemalt on kohtu jõudlusi peetud oluliseks näitajaks, ka 17. mai memo toob välja, et see on jätkuvalt oluline näitaja. Kurb, et see praegu enam nii ei ole. Leian, et olukorras, kus halduskohtu jõudlus on vähenenud, ei ole mõistlik ega ka otstarbekas koha ära võtmisega meie jõudlust veelgi vähendada. Tagajärg on, et menetlustähtjad pikenevad ka haldusasjades. Samamoodi nagu tsiviil- ja kriminaalasjades, on ka haldusasjades kohtust õiguskaitset otsiva inimese seisukohast oluline, et temaga seotud kohtumenetlus oleks tõhus ja läbi viidud mõistliku aja jooksul. Positiivne on, et saab kogemust teistest kohtutest, aga seda ei saa toimuda teiste kohtu arvelt. Meie ei ole oma koormuse tõttu saanud kedagi saata pooleks aastaks näiteks Riigikohtusse. Seega nõustun Tallinna Ringkonnakohtu esimehe aruandes märgituga, et kohtunike pikemaajalisem eemalviibimine, mis iseenesest toimub õigel eesmärgil, asenduskohtuniku määramata võib osutada problemaatiliseks. Eemalolevat kohtuniku ei saa asendada teise kohtu kohtunik. Viimasena toon välja, et kui tõesti need kaks kohta on põhiõiguste paketi kohad, siis on väga kurb kuulda, et põhiõiguste paketi raha läheb madalapalgaliste kohtuametnike palgatõusuks, kuna täpselt samamoodi on ka Tartu Halduskohtu madalapalgaliste palgamäär umbes 800 eurot ja meil ei ole lisaraha nende palkade tõstmiseks. Ei ole õiglane, et põhiõiguste paketi finantseerimise allikas on Tartu Halduskohtu kohtuniku koht.

Kikerpill: Koha äravõtmise jutt tabas ootamatult. Asjasse süvenedes tundub üha enam, et keegi kuskil ütles, et Pärnust tuleb üks kohtuniku koht ära võtta ja siis hakati vahendeid valimata looma numbreid, mis seda toetavad. Esimese asjana heideti kõrvale Justiitsministeeriumi koostatud koormuspunktid, millega on tegeletud alates aastast 2007 ja kümned kohtunikud töötasid selle kallal. See oleks olnud esimene koht, kus reaalselt oleks saanud kohtunike reaalseid koormusi võrrelda. Üks on see, kui asjad tulevad sisse tükihaaval, vaatamata menetlusliigi keerukusele või kas kohtuasi on lahendatav istungiga või ilma. Leiame justiitsministri määruse eelnõust üllatusena, et kohtunike ametikohtade arvu jagunemise objektiivseks aluseks on saanud asjade arv. Sellest tulenevalt võime öelda, et koormuspunkti temaatika on prügikasti visatud ja loodan, et sellega ei pea enam tegelema.

Toon välja analüüsi tegemise nõrgad kohad. Kuigi on kokkulepped tehtud, kuidas KIS-i täita, et oleks ühtne arusaam ja asjad võrreldavad, siis tegelikkuses kokkuleppeid ei järgita. Näiteks ühes suuremas Eesti kohtus tehakse ühest sisse tulnud asjast, kus on kolm nõuet koos, eraldi kolm kohtuasja hiljem. Üks põhjus on, et kindlasti on sedasi võimalik kohtu kliente paremini teenindada, pannes asjad eraldi menetlustesse, teine võimalus on, et ühe asjana lahendades saadakse selle eest näiteks 11 punkti, aga kolmeks jagades 22 punkti. Tegelikult tsiviilkohtumenetluse seadustik lubab seda, aga kuidas siis koormusi võrrelda, kui Pärnu Maakohtu kohtunik teeb ühe asja ära ühe istungiga ja teises kohtus tehakse sellest asjast kolm asja. Teine näide on, kui tuleb hagi koos hagi tagamisega, siis reeglina tagamine läheb ühele kohtunikule ja hagi jääb teisele kohtunikule. Nii on ehk tõesti efektiivne ja kohtunikud saavad paremini keskenduda, aga Pärnu Maakohtus ei ole sellist võimalust ja neid asju ei seda ole nii võimalik võrrelda.

Seoses sellega, kuidas nende asjade seis tegelikult on - Justiitsministeeriumi andmetele tuginedes ei ole 2017. aasta sissetulevate asjade arvu järgi Pärnu Maakohus kindlasti pingereas viimane. Samas koormuspunktide osas vaadates on Pärnu Maakohus teisel kohal. Kui üldse kuskilt kohtunike kohti võtta on, siis minu hinnangul sealt, kus on kõige väiksem koormus, milleks kindlasti ei ole Pärnu Maakohus. Tuginedes Kristjan Siiguri öeldule, siis tuleks mõelda, et kui Harju Maakohtus on koormus liiga suur, siis oleks ehk lahendus anda osa asju teistele kohtutele. Ilmselt kohtute talitus ei ole kursis, et ministeeriumi seaduse eelnõudega tegelevas osakonnast saadeti aprillikuus arvamuste avaldamiseks tsiviilkohtumenetluse seadustiku eelnõu, kus otsustati (ja meie vastu ei vaielnud), et edaspidi suunatakse Pärnu Maakohtusse vahekohtute tunnustamise asjad, mis teeb aastas umbes 700 asja juurde, mis on ise juba ühe kohtuniku töö.

Valitsus räägib regionaalpoliitikast, et kuidas Tallinnast kohti välja viia. See ei puuduta otseselt täitmata kohtuniku kohti, aga igal kohtunikul on oma menetlusgrupp, mis tähendab, et iga kohtuniku taga jääb mitu inimest ilma sissetulekuta. Palve on KHN-il kaaluda sügavalt, kas sellises olukorras on mõistlik Pärnu Maakohtult see koht ära võtta. Kui leitakse, et ei ole mõistlik, siis palume anda korraldus viivitamatult välja kuulutada konkurss Pärnu Maakohtus 1. jaanuarist vabaneva ametikoha täitmiseks, mis jäeti maikuu konkursist praegu välja. Leian, et täna ei ole hilja seda konkurssi välja kuulutada.

Järgnevad nõukoja liikmete küsimused

Lind: Kas Harju Maakohtu kohad peaksid tulema kriminaalkohtunikud või tsiviilkohtunikud? Eelnõus räägitakse kriminaalkohtunikest ja nende koormusest, aga juttu on ka tsiviili probleemidest. Samuti tekkis eelnõu seletuskirja tabelleid vaadates küsimus, kas numbrid on ikka õiged. Ma ei oska maakohtu kohtunike kohta öelda, aga ringkonnakohtu kohtunike saabunud asjade tabelit vaadates loen välja, et eelmisel aastal sain ma 12 apellatsiooni, mis ei pea paika. Seega tekib küsimus, kuidas ülejäänud numbrid on tekkinud.

Eerik: Seoses sellega, kuhu need kohad lähevad - kui tuleb üks koht, siis kriminaali, kui tuleb kaks kohta, siis mõlemad kriminaali ning kui kolm kohta siis kaks kriminaali ja üks tsiviili.

Luha: Jah, tõepoolest on jagatud ja jagatakse kohtunike ametikohi kõige objektiivsema kriteeriumi järgi, milleks on saabunud asjade arv kohtunike ametikoha kohta. See on parim, mis meil praegu on, sest koormuspunkte ei saa sisulise täiendajana kasutada, et nende alusel ressursiotsuseid teha. Probleeme ei oleks olnud ametikohtade koormuste panemisega ka kohtu töökoormusmetoodikasse, kuid kindlasti oleks ka sellel olnud omad vastuargumendid. Lähtusime KHN-ile antud lubadusest, et sellel aastal me teistime ja ei kasuta neid ressursiotsuste tegemiseks. Kuna aga ressursiotsused on vaja teha ära ka olukorras, kus ei ole veel uut metoodikat või täpsemat metoodikat, siis kasutasime parimat, mis meil olemas on. Uus on see, et kui eelnevatel aastatel oleme vaadanud, et kui tühi on tsiviilkohtunike koht, siis võrdleme tsiviilkohtunike ametikohtade koormust, ehk aktsepteerime, et kohtutes on nii palju tsiviilkohtunike ja nii palju kriminaalkohtunikke. Need spetsialiseerumise küsimused on ikkagi kohtusisesed üldkogu küsimused, mistõttu oleme võtnud üleüldise ametikoha. Siit tuleb ka vastus esitatud küsimusele, et see, mida analüüsis kajastatakse, on kohtuniku ametikoht, st iga ringkonnakohtu kohtuniku ametikoha peale laekus 12 apellatsioonkaebust. See ei ole ringkonnakohtuniku reaalne koormus, see on ametikoha koormus selles tööloigus selles ringkonnakohtus. Sellise näitaja alusel saab võrrelda ametikohtade koormatust kohtute üleselt.

Jerofejev: Olen jõudnud järelduseni, et meil pole Eestis mitte maakohtud, vaid praktikas on tsiviilkohtud ja kriminaalkohtud. Kas tsiviilkohtust saab ehk kedagi Harju Maakohtusse üle viia? Rubo Kikerpill näitas, kuidas on võimalik ühest asjast teha kolm. Kuidas sellega on?

Luha: Kohtute infosüsteemi ühetaoline täitmine on väga oluline. Selle aasta jooksul tahame KIS ühtsete täitmispõhimõtete teemaga jõuda taas KHN-i ette. Oleme seda ennegi siin menetlenud ja KHN on ühtsed põhimõtted heaks kiitnud, kuid praeguseks on kujunemas kahetsusväärne olukord, kus kohtud on hakanud sellest kõrvale kalduma. Praegu on välja toodud Harju Maakohtu halb praktika, samas on sellised nn „tükide tegemise“ praktikad kõikidest kohtutest ette näidata. Me püüame KIS-i täitmist viia võimalikult ühetaoliseks. Praegu on kohtutes kooskõlastamisel kokkulepped, millega proovime jõuda detsembris KHN-i.

Eerik: Näitena oli toodud eraldamine ja uue menetluse loomine hagi tagamiseks. Uue menetluse loomine hagi tagamiseks tehakse situatsioonis, kus asja menetlev kohtunik on määratud ning hagi

tagamisega tegeleb teine kohtunik. Selleks, et KIS jagaks automaatselt, kes see teine kohtunik on, tulebki luua uus menetlus. Mis puudutab eraldamist, siis sellega oleme kohtus tegelenud. Muutsime tööjaotusplaani selliselt, et kõik eraldamistaotlused lähevad samale kohtunikule, see praktika on nüüd kadunud.

Perling: Kas 2017. aastal tulnud raha läks põhiõiguste paketi (PÕP) või ametnike palkadele? Mis rahast me räägime?

Moks: 2017. aastal tulnud raha kohta tehti ka KHN-is aruandlus. See läks töö eest lisatasu maksmiseks. 2018. aastal oleme selle ka osaliselt põhipalkadesse tõstnud.

Eerik: Kui põhiõiguste paketti rakendama hakati, siis kohe kohtunike kohti juurde ei loodud. Loogika oli, et anname abitööjõudu ja maksame kohtujuristile või teistele lisaraha ning saame hakkama. Probleem eeluurimiskohtunikule on see, et kohtunik peab ise tegema väga palju toiminguid (nt vahistamised, jälitamistoimingud) ning abitööjõud ei mängi välja. Seega on vaja ikkagi kohtunikku juurde.

Perling: See on see, mida rääkisime, et PÕP-iga lükkame kogu teema kohtule. Sellest tulenevalt küsimus, kas me oleme kõik olemasolevad lahendused ära kasutanud ja kas me saame omaltpoolt aidata? Minu jaoks on laual kolm teemat. Esiteks juhtimishoobade puudumine. Prokuratuurist rääkides peaks loogika olema selline, et minister ütleb, mitu prokuröri on ette nähtud, peaprokurör peaks saama jagada need piirkondade vahel ning piirkonnajuht jagab need osakondade vahel. Tänapäev ühiskonnas ei ole võimalik käia kogu aeg määrusi või seadusi Justiitsministeeriumis taotlemas. Meie paindlikkust segavad ka tööpiirkonnad ja kohtualluvus, millega seotud oleme, kuivõrd tahaks liigutada tööd, mitte inimesi. Küsimus, kas kõik lahendused on ära kasutatud, tuleneb seoses digitaalsete lahendusega – näiteks failivahetus programmid, mida oleme kohtutele pakkunud. Samuti mõtlen, kas sissetulev asi peab jagunema kindlasti kõikide kohtunike vahel? See on puhtalt arvutiprogrammi filtrite seadmise küsimus. See, mida meie tajusime oli see, et üks sisse tulnud asi läks 2019. aastasse arutamisele, samas teine sama koormusega asi läks 2018. aasta aprilli arutamisele. Peale saaks panna filtri, et ära jaga asju kohtunikele, kellel on asi aastast 2019 ning järelikult ei jagaks programm enam 30 kohtuniku vahel, vaid näiteks 15 kohtuniku vahel. Seejuures on tagatud juhuslikkuse printsiip ja ka see, et asi läheb kohtunikule, kelle ette on suure tõenäosusega võimalik kiiresti saada. Mida kiiremini saame kohtu ette, seda parem. Oleme muidugi huvitatud, et saame kiiresti näiteks arestimised kätte, aga Prokuratuur teeb PÕP-i raames ikkagi taotluse ära. Kohtu koormuse osas tuli teemaks vahistamise pikendamine, kus öeldi, et kohtud saavad ise hakkama, aga nüüd käime kolm korda rohkem kohtu ees taotlemas ning prokurörid ei ole kindlad, kas keegi neid taotlusi loeb. Kolmandaks, kas inimeste juurde võtmise kõrval oleme KrMS-i revisjoni vaadanud, et kas see annab meile paindlikkuse, et pooled ei vaidle enam menetluses selle üle, mille üle ei ole vaidlust. Saame suure kokkuhoiu, kui 28 röövimise asemel, kus on vaidlus karistamise osas, ei ole me üldmenetluses 28 röövimise osas, vaid ajalises mõttes karistuse vaidluse osas. Kas on pandud rõhku sellele, et teeme menetluse pragmaatilisemaks ja viisakamaks?

Pikamäe: Siin ringis ei ole kedagi vastamas.

Perling: Küsimus on, kas me põhjustega ka tegeleme ja oleme ära kasutanud kõik lahendused. Esimese astme kohtunikud KrMS-i revisjonis väga ei osale, kuid see oleks kõige olulisem koht, kus kohus saaks tulla ja öelda, mida teha.

Pikamäe: Kohtunikke ei kaasata menetlusseadustike tegemisse piisavalt ning ministeeriumi osakonnad ei koordineeri tegevusi omavahel.

Perling: Kas meil on võimalik omavahel kokku leppida, et miski aitab Harju Maakohtu koormust vähendada?

Eerik: Saab. Teha lühikesed ja konkreetsed taotlused prokuröride poolt, mis lühendab kohtunike tööaega taotlusega tutvumisel. Taotlus ei peaks olema 20 lk pikk.

Saar: Ilma, et tahaks seada kahtluse alla Harju Maakohtu keerulist olukorda, kuid numbrietele otsa vaadates jäi kõlama mõte, et 2017. aasta oli tavapärane aasta õigusemõistmises. Kuidas peaks nendest numbritest nähtuma, et Harju Maakohtus on ülekoormus ja lahenduseks on vaid koha juurde loomine?

Luha: Kui võrrelda eelmises päevakorrakpunktis näidatud arve ja määruse eelnõu seletuskirja, siis oli tõesti tavapärane aasta tõesti ehk hüppelist asjade kasvu ei olnud. Asjade hüppelised kasvud olid menetlusliikide sees, kuid Harju Maakohtu olukord on kujunenud viimaste aastate arengu tulemusel. Kui vaadata tabelit „Asjade arv kohtunike ametikoha kohta“, siis see peaks veenma, et Harjus on oluliselt rohkem asju hagimenetluses, eeluurimiskohtunike menetluses ning väärteoasjade kaebustes ja väärteoasjades, ehk kõigis kolmes oluliselt ajamahukamas menetlusliigis. Varasemaid andmeid ei ole esitatud, aga on vaadatud ka eelnevaid aastaid, kuid selline tabel on kokku pandud vältimaks tabelite rohkust. Harju kriminaalkohtunike eeluurimisasjade hulga kasv on tulnud PÕP-i rakendamisega.

Eerik: Numbrid ei näita kriminaalis täielikku töökoormust, kuna üks üldmenetluse asi võib tähendada pooleaastat või aastast menetlust.

Saar: Kas probleem on üldmenetluses?

Eerik: Kriminaalkohtunike ja eeluurimiskohtunike probleem on jah suuresti üldmenetluses.

Loide: Harjus on teatavasti kriminaalis üks spetsialiseerunud täitmiskohtunik, kes menetleb aastas 3000 või rohkem asja. Kas see on üldse mõistlik? Kas olete vaadanud statistikat ka selliselt, et kui lahutada need asjad Harju Maakohtus sissetulevate asjade arvust maha ja ülejäänud koormuse jagaks kohtunike vahel, siis kui palju on ülejäänud kohtunike keskmine koormus ja kas siis näitab ka ülekoormust?

Pikamäe: Täitmiskohtuniku asjad ei ole klassikalises mõttes õigusemõistmine.

Luha: Just sellel eesmärgil, et näidata kohtute koormust sisulisemalt on kohtuasjad lahku löödud eri menetlusliigiti, mitte vaadatud lihtsalt asjade summana. Arvudega võib mängida nii ja teisiti, kuid küsimus on selles, mida saab teha kohtu esimees olukorras, kus lisaks asjade arvule kasvab ka asjade maht ja iseloom muutub keerulisemaks. Ka see on võimalus, et kõike tööd ei pea tegema ühes kõige koormatumas kohtus, vaid võib vähem koormatute vahel laiali jagada. Kadri Palm ütles, et talle ei sümptatiseeri lahendus, kus iga vabanev koht on kohe turul, aga hetkel oleme selles olukorras. Kui vaatame kõikide kohtute ja kohtumajade suurust, siis võib tõesti öelda, et need on laias laastus sellised olnud viimased kolm- või nelikümmend aastat, aga olukord Eestis on oluliselt muutunud. Praegused kohtumajade asukohad ja suurused on sisuliselt pärit nõukogude ajast. Küsimus on selles, et võib olla peksime kohtute arengukava raames üldse vaatama, kuidas kohtud jaotuvad ja kuidas on kohtute suurus, aga see on pikem perspektiiv ja ei lahenda olukorda 2018. aasta kevadel.

Loide: Kas see rong, et PÕP-i raha oli mõeldud võib olla ka täiendavate kohtuniku kohtade loomiseks, on läinud? Mäletatavasti jagati PÕP-i raha eeldatava koormuse suurenemise järgi ning iga kohus pidi analüüsima ja otsustama, mida on vaja teha – kas teha juurde kohtunike kohti või on võimalik probleem teisiti lahendada. Eelnõu seletuskirjas märgiti, et see on eeldatavasti nelja kohtuniku koha loomiseks koos personaliga, kuid otsustati, et uusi kohtunike kohti kohe ei hakata taotlema. Summad olid samuti väga erinevad ja ei olnud proportsioonis sellega, kui palju oli ühes või teises kohas kohtunikke või eeldatavaid asju (samamoodi mõttes oli proportsioon). 2017. aasta eelarvet vaadates sai Viru Maakohus 75 000 eurot, Pärnu Maakohus 53 000 eurot, Tartu Maakohus 67 000 eurot ja Harju Maakohus 184 000 eurot. Kiire arvutus näitab, et rahast peaaegu poole sai Harju ning sellest rahast on võimalik juurde luua vähemalt kaks kohtuniku kohta ja seda rahastada. Iga kohus pidi otsustama, mida teha. Meie leidsime üldkogul, et kohtunike kohti ei ole vaja juurde luua, kuigi PÕP-iga seoses on eeluurimisasjade arv kahekordistunud. Leidsime, et seda on võimalik teiste meetmetega lahendada ja seega kasutame raha muuks. Seega küsimus, kas PÕP-i rahast kohtunike kohtade rahastamise rong on läinud, ehk kas igal kohtule eraldatud raha saab kasutada selleks, milleks ta on eraldatud?

Lippus: Kui võtta PÕP-i analüüs, mida kriminaalpoliitika osakond tegi, siis natuke tuleks ümber jagada, sest mõju on Harjus olnud veelsuurem. Olen aru saanud, et iga euro, mis PÕP-ist tuli, on maakohtutele väga vajalik. Sellest rahast teha kohad juurde pluss rahastada ära tavapärane menetlusgrupp ning ületunnitöö tasu ei mängi välja. Kohtuniku palk on ju ajas kasvav ja lisaraha on nagnunii selleks vaja.

Pikamäe: Seega vastus on pigem ei.

Asi: Kommenteerin Lavly Perlingu küsimust ja Meelis Eeriku vastust sellele, et kas Prokuratuuril on kuskilt kokku hoida ja olla tõhusamad. Ütleks sama, mis Meelis Eerik ütles, et taotlused võiksid olla konkreetsamad, just nende osas, mis korduvad. Täna saame vahistamise pikendamiseks 6 lehekülge

teksti, mis sisuliselt kordab esimest vahistamise taotlust. Igaks juhuks tuleb aga kõik läbi lugeda, kuna ehk on kuskil mõni lause juures. Võiks olla vaid see osa, mis on uus.

Perling: Võtan selle teema endaga täna kaasa.

Pilving: Kas võib PÕP-i teema resümeerida nii, et prognoos oli liiga optimistlik. Eelnõu rakendamise kuluks planeeriti laias laastus 4-le kohtuniku kohale vastavas summas raha. See, kuidas raha kasutati - kohtutele anti vabad käed ja raha ei pidanud tingimata kasutama kohtuniku koha loomiseks – oli õige. Kas summa oli siiski liiga väiksena planeeritud?

Lippus: Küsimus on üldises alarahastatust. Kohtusüsteem on nende aastate jooksul nii vähe lisaraha juurde saanud mujalt ja madalapalgaliste probleem on seetõttu terav. Indekseerimise tulemusena on vähene lisaraha läinud kohtujuristide palkadeks ning madalapalgaliste palk ei ole aastaid muutunud.

Pilving: Kas see kasutati siis muuks otstarbeks, kui PÕP-i rakendamine või läks PÕP-ile ja jäi puudu?

Lippus: Ei usu, et kõik on läinud PÕP-ile. Kohtus ei saa niimoodi ametnikke kohelda, et need, kes tegelevad PÕP-i rakendamisega, saavad suurusjärgu võrra rohkem palka kui teised. Ületunnitöö ja asendamised on üks asi, aga need ei ole toimunud PÕP-i rakendamiseks, vaid see on kohtu üldine toimimine. Justiitsministeeriumi seisukohta näitab siinkohal, et 2018 tõsteti PÕP-i rida ministeeriumi eelarvest kohtu eelarvesse üle ning seda ei hoita ministeeriumi eelarves sees. See aasta ei eelarvestata seda eraldi.

Pilving: Kas seda raha said kõik kohtud esimeses ja teises astmes või läks see ainult maakohtutele?

Lippus: See raha läks ainult maakohtutele.

Lapimaa: Et valet muljet ei jääks, siis arvan, et kõik siinviibijad on nõus, et Harju Maakohtul on väga suur koormus ja selle teemaga tuleb tegeleda. Leian, et on võimalik välja pakkuda kompromiss, mis rahuldab kõiki osapooli ja arvestab ka meie laiemate suundumustega - regionaalpoliitika, arengukava jne. Esiteks, kiiret lahendamist vajab Harju Maakohtu ülekoormus ning teiseks, me peame tagama, et säilib õigusemõistmine ja säilivad kohtunike kohad maakondades. Asjad koonduvad Tallinnasse, mis ei saa olla jätkusuutlik. Seega tuleb töö Tallinnast välja viia, mitte inimesi Tallinnasse juurde tuua. Teatud kohtuasja kategooriad või teatud liiki toimingud, mida on võimalik teha kirjalikus menetluses või videokonverentsi teel, saab viia Tallinnast välja teistesse maakohtutesse. Igas menetluse liigis ütlevad spetsialistid, mis need asjad võiksid olla – nt loataotlused kriminaalmenetluses, enne tähtaega tingimisi vabastamised videokonverentsi teel või tsiviilis mingid kaebused kohtutäituri või registriosakondade peale. Seda ei tohiks teised maakohtud karta, kuivõrd see, et säilitame kohapeal kohtuniku kohad ja kohtu töö, on hea. Selge on see, et see kõik (erialluvuste läbi mõtlemine ja seadustamine) võtab aega umbes aasta või poolteist, või isegi kaks. Selleks ajaks toetan ajutiselt ministeeriumi lahendust tingimustel, et me võtame moraalise kohustuse tegeleda tõsiselt kohtualluvuse muutmisega, et saaksime osad kohtuasjad Harjust ära saata väiksematesse kohtutesse.

Pikamäe: Kas keegi soovib seisukohti väljendada enne hääletamist?

Vallikivi: Esiteks, kohtud peaksid ise saama oma kaadri üle otsustada ja see ei peaks nii palju sõltuma Justiitsministeeriumi ja Rahandusministeeriumi arvamusest, kuna see hakkab mõjutama õigusemõistmise võimekust - see puudutab kohtate juurde loomist. Seoses kohtade ümberjagamisega ei ole ma kindel, kas pikemas perspektiivis on mõtet jagada kohtuid neljaks maakohtuks, kus iga esimees peab tõsist lahingut, see ei tundu otstarbekas. Teiseks, detsentraliseerimine on õige, mida Villem Lapimaa mainis. Praegu on tendents vastupidine ja seega ministeeriumi välja pakutud lahendus ei tundu hea. Kuna raha on piiratud hulk ja tööd tuleb kuidagi korralda, siis leian KHN-i liikmena, et kui midagi peab ümber muutma, siis peab see toimuma läbipaistvalt ja ausas menetluses. Mulle tundub, et Pärnu Maakohtuga ei ole ausalt käitunud ja Tallinna Halduskohtuga pigem on, kuivõrd nad on ise nõus sellega. Tartu Halduskohtu osas ei oska ma seisukohta võtta. Kui on võimalik, siis võiks määrust muuta või teha KHN-i otsus selliselt, et seda saab toetada osaliselt.

Jerofejev: Rahaga uusi kohti ei loodud. Jääb ebaselgeks, et kui raha juba anti selleks, siis ei peaks probleemi enam olema, aga ometi on. Ületunnitöö osas olen mõelnud, et kui praegu käiakse ja öeldakse avalikult, et raha kasutatakse selleks, et kompenseerida ületunnitööd, siis tekib küsimus, kuidas

ületunnitöö üldse võimaik on. Oleme ise selle olukorra loonud. Ületunnitööd põhimõtteliselt ei saa olla, on 08.00 -17.00 töö ja kõik, va tõesti erakorraliste asjade puhul (vahistamised, hagi tagamine jne). Kui kohtuametnikud on sunnitud tegema ületunnitööd, on see lubamatu. Ettepanek mõelda nii, et kohti ei pea ümber jagama, vaid kohtunikud arutavad ja peavad tagama selle, et ta teeb paraja pingega oma tööd. See kui palju see mõjutab jõudlust, ei peaks olema kohtuniku ja kohtute mure. See peaks olema ministeeriumi või laiemalt riigi mure. Kui asju tuleb juurde, ei tähenda see, et kohtunik peab suurema hulga asju sama ajaga ära lahendama. Oleme lõksus ja ise selle olukorra tekitanud, et peame säilitama positiivse jõudluse. Kui koguaeg oleme plussis, siis ühel hetkel ei olegi midagi teha. Ideaalolukord oleks hoida asjad nullis, siis tähtajad pikenevad. See, et jääb kasvab, ei peaks aga kohtuniku mure olema, kui tema ja töötajad teevad korrapäraselt tööd. Tuleb mõtlemist üldse muuta – kohtunik teeb korrapäraselt tööd, kohtu esimehed saavad seda kontrollida ning kui tööd tuleb juurde, siis tuleb otsustada, kas tähtajad pikenevad või antakse kohti juurde. Seni ei ole üldiselt aktsepteeritud koormuspunkte, aga nüüd tuleb välja, et ainus objektiivne number ongi asjade arv. Kokkuvõtvalt saan ma murest aru ja Harju Maakohtus on koormus üle piiri läinud, aga ma pigem ei toeta seda määrust praegu. Kohtuniku mure ei ole mõelda, kuidas jõudlus paistab.

Lind: Harju Maakohtu kohtunikega suheldes näen, et koormus on suur ja see peegeldub ka kohati kohtulahendites. Samas ei ole praegune statistika minu jaoks piisav. Mind ei häiri, et aluseks on võetud sissetulevate asjade arv, leian, et selle alusel on võimalik võrrelda, aga häirib, et arvesse ei ole võetud kohtunike spetsialiseerumist ja sissetulevate asjade arv on kõikides valdkondades jagatud võrdselt kõigi maakohtu ja samamoodi ringkonnakohtu kohtunike vahel. See ei näita kohtuniku tegelikku koormust. Kuna eelnõu taustaks on juurde anda kriminaalkohtunike kohti, siis on vaja näha, milline on kriminaalkohtunike tegelik koormus. See on vajalik, et näha ka, kas on välistatud kohtunike kohtade liigutamine kohtute siseselt. Teiseks, peamine argument, mis peaks näitama suurt koormust on, et üldmenetlused lükatakse kaugele, aga Meelis Eerik ütles, et sissetulevate asjade arv ei näita kõike. Praegu küll ei näita, aga need numbrid võiksid seda näidata. Kui öeldakse, et probleemiks on üldmenetluste kaugele lükkamine, siis oleks pidanud analüüsima üldmenetlusi, mis kaugele lükatakse – milline on nende iseloom, kas meil on lihtsalt küsimus paaris sisse tulnud suures asjas või on see üldine tendents, kas asjade kaugele lükkamine oli üldse põhjendatud või on kohtusisene probleem, mida annaks lahendada.

Saar: Jagan arvamust, et meil on kaks eri küsimust. Kui õigusharu sees on olemas konsensus selle kohta, kuidas töö on jagunenud ja kuidas selle tööga hakkama saamiseks tuleb kohti kohtute vahel jagada, siis sellist kokkulepet on põhjust usaldada. Harju Maakohtu küsimuse osas ei ole mul tekkinud veendumust, et me lahendame täna probleemi, vaid lahendame pigem tagajärge. Selle tagajärje lahendamiseks paneme need kohtud, kus kohad ära toome, sama halba postisooni kui mitte halvemasse, kui seda on Harju täna. See ei lahenda kogu süsteemi suhtes midagi.

Jaaksoo: Kui pool aastat tagasi oli KHN-is Harju Maakohtusse kahe koha juurde küsimine, siis oli seletuskirjas, et kohtusüsteemi seest ei ole ressursi, kust seda kohta võtta. Täna on aga seletuskirjas, et ressurss on leitud - ehk nendes kahes kohtus on lihtsalt vaba koht. Kokkuleppe kohaselt on koormuspunktides keskmiseks kohtuniku koormuseks 1600 punkti ning Liivi Loide aruanne näitab, et see on juba kõikides kohtutes olemas, mis näitab, et kõik kohtud on koormatud. Kohtade ära võtmine tekitab teistes kohtutes ülekoormuse. Kui kuulata kohtunikke, siis kõikides kohtutes töötatakse juba niigi piiri peal. Kui ei osata vastata küsimusele, kas PÕP-i rong kohtunike kohtade juurde tegemiseks on ära läinud ja tekitab lihtsalt juurde olukorra, kus tagajärjeks on töökoormuse suurenemine, siis ei ole sellel kõigel mõtet.

Pilving: Mis puudutab koha liigutamist Tallinna Halduskohtust Tallinna Ringkonnakohtusse, siis see sai ühiselt otsustatud ja toetan seda ka täna, kuigi võib arutada, kas ringkonnakohtu siseselt ei saaks ümber jagada. Püüdsime leida kõige lihtsama ja kiirema lahenduse, kahju, et see on aasta otsa oodanud. Paluksin panna eelnõu hääletusele tüki kaupa. Annan oma poolthääle halduskohtute sisesele liigutamisele, aga teist osa – et Harju Maakohtu kohtade suurendamist tehase Pärnu Maakohtu ja Tartu Halduskohtu arvelt - ei saa toetada. Ei kahtle, et Harju Maakohtus on veel suurem töökoormus kui Riigikohtus. Püüdsime seda olukorda vältida, kui PÕP-i arutasime. Selleks sai selge signaal antud, et kui kriminaalasjades pannakse maakohtutele lisaülesandeid, siis tuleb seda lisaülesannet ka rahastada. Seda üritati ka rahastada, aga kuskil tehti siis viga - summa oli kas liiga väike või kasutati seda kuskil mujal. Seda viga ei tohiks ravida ei Pärnu Maakohtu ega Tartu Halduskohtu arvelt. Ma ei näe, et Tartu Halduskohus oleks üleaurust ressursi. Pigem näitab Kadri Palmi eilne aruanne, et on probleem. Olenemata sellest, kas parema pildi annab asjade lugemine või koormusmeetodika või on mõlemad

kuhugi poole kaldu, peame möönma, et kumbki statistikatest ei näita tegelikku olukorda. Usaldan kohtute esimehi, kui öeldakse, et on probleem, siis ei ole põhjust arvata, et Tartu Halduskohus on selleks muudatuseks valmis. Harju probleemi tuleks lahendada paljude teiste meetoditega, mis on aeganõudvad. Olen selle koha pealt Villem Lapimaaga nõus, et lisaks kohtualluvuse ümbervaatamisele, tuleks teha üldse kohtute poolt täidetavate funktsioonide audit, kus mingeid asju saab tõsta kohtujuristidele. Küsimus on ka, kas kohus peab üldse tegelema klassikaliselt mitte väga õigustumõistmisega seotud asjadega. Täna oleme HKMS-i muudatustega piiranud juurdepääsu edasikaebamisele ja teinud erinevaid filtreid halduskohtutele. Kutsun üles samasuguste piirangute üle mõtlema ka tsiviil- ja kriminaalasjades, et ka seal ei peaks kohtunike arvu muudkui suurendama, sest tööd tuleb juurde. Seda teist osa on vaja ravida - töökoormuse suurenemisele on vaja piir panna. Ei saa toetada Villem Lapimaa mõtet teha asi ajutiselt ära ja siis pöörduda tagasi. See ei toimi. Pigem, kui me võtame praegu Harju Maakohtus palaviku alla, siis kaob ministeeriumil surve põhjustega tegeleda. Palavik tuleb ära põdeda ja tegeleda päris probleemiga.

Perling: Mina usaldan halduskohtu osas juhte, kui juhid lepivad kokku ressursi jagamise. Teiseks, täna ei toeta ma Harju Maakohtule ressursi juurde andmist, sest majanduslikult ei ole aus, et anti raha üheks asjaks ja raha kadus ära. Kõik panime mingi raha sinna ja see raha on iga aasta baaseelarves olemas. Nõus Tanel Saare ja Ivo Pilvinguga, et täna kohtade juurde andmine ei sunni meid tegelema põhjustega. Põhjused on võimalik lahendada esiteks kokkulepetega, et mida saab paremini teha, teiseks KrMS-i revisjoniga, tehes kohtumenetlus korda (kohtu eksami pikkus). Kolmandaks on ehk paindlikud töövõimalused kuskil olemas, et ehk on praegu võimalik Harju Maakohust mingi töö ajutiselt mujale tõsta, kus näiteks KrMS-i eelnõu annaks võimaluse tegeleda kiiresti põhjuste mitte tagajärgedega.

Vallikivi: Teen ettepanek otsus jagada nii, et saab eraldi hääletada Tallinna Halduskohtu ja Ringkonnakohtu kohtade ümberjagamise osas ning teine pool eraldi. Olen halduskohtu muudatuse poolt ja teise vastu, mitte selle pärast, et olen vastu Harju Maakohtu koormuse lõpetamisele, vaid sellele viisile, kuidas asja lahendati.

Eerik: Meil ei ole halduskohtute süsteem, vaid kohtute süsteem ja kohtunike kohad. Minu meelest ei saa kohtu esimehed omavahel selliselt kokku leppida.

Kangur-Gontšarov: Kui räägime siin, et kohtunik teeb tööd inimvõimete piiril ja südametunnistuse järgi, siis ei tohiks unustada ära inimest, kes tuleb kohtusse, et ta saaks lahendi mõistliku aja jooksul. Me ei räägi praegu sellest, et Pärnu Maakohtu kohtunik ei tee samahästi ja sama inimvõimete piiril tööd kui Harju Maakohtu kohtunik.

Agarmaa: Jälgin murelikult, mis toimub Harju Maakohtus. Meile tulevad ka avaldused, et menetlus on planeeritud poole aasta pärast ning raske on öelda, et nii pika aja peale planeeritud istung on normaalne. Kui midagi annab töökorralduslikult teha, siis tuleb seda teha. Täna tunnen, et niimoodi ühest kohtust teise kohtunike kohti ümber jagada ei ole hea ja oleks teise kohtu suhtes ebaõiglane. Halduskohtunike liigutamise osas vastuväiteid pole.

Arrak: Olles ringkonnakohtus tsiviilkolleegiumis, siis minu vaade on Harju kohtu tsiviilkohtunike suunas. See probleem ei ole üldse laual, kuigi lugesin seletuskirjast, et ka tsiviilkohtunikud on puudutatud sellest. Vaatasin ka statistikat, et Harju Maakohtu tsiviilasjade hulk ja jääk on suur. Näen ka tsiviili poole peal probleemi, mis annab tunda ka lahendite kvaliteedis. Saame apellatsioonikohtus aru, et töötatakse inimvõimete piiril ja asjad tuleb kuidagi ära lahendada, aga see ei ole meie eesmärk ja korrapärane õigusemõistmine. Ilmselgelt on tsiviilil suur ülekoormus, millega tuleb tegeleda. Täna tundub, et PÕP-i probleem on mingi lahenduse saanud ja see tuleks kuidagi teisi ära lahendada, aga tsiviiliga ei ole üldse tegeletud.

Kerstna-Vaks: Lisaks oma kirjalikule arvamusele ütlen, et olen vastu Tartu Halduskohtust kohtuniku koha äravõtmisele. Kaalumata Tartu Halduskohtu olukorda, olen põhimõtteliselt vastu Haru Maakohus kohtade juurde tegemisele, mis tähendab tsentraliseerimist. Harju Maakohus on liiga suur Eesti kohtusüsteemi kohta. Nende probleemid, võrreldes teiste maakohutega, on absoluutselt teised. Toetan mõtteid, kuidas olukorda muuta kohtu funktsioonide ja ülesannete ülevaatamise kaudu, sest koht, mis me Harju Maakohtusse juurde teeme, kasvõi ajutiselt, ainult süvendab seda probleemi. Toetan täielikult kõiki mõtteid, mis puudutavad viise ja võimalusi, kuidas seda olukorda muuta, et kolmes menetlusliigis funktsioone ja ülesandeid seaduses sätestatud võimalusi juurde luues Harju Maakohtust kohtuasju ära tuua. Ajutise ressursi juurde andmist, mis hakkab tööle umbes aasta pärast ja tegelikult praegu

leevendust ei too, ei ole võimalik toetada, sest see ei pane kedagi kohe aktiivselt selle nimel tegutsema. Lisaks, kuivõrd ma olen spetsialiseerumise poolt, ja Haju Maakohus ei ole selles osas ühtegi positiivset mõttekäiku üles näidanud, ei saa ma seda seisukohta samuti toetada. Harju Maakohust on koolitusosakonnale tulnud palveid teha eraldi koolitusi kohtunikele, kes on spetsialiseerumise lõpetanud, mis on vastuolus kõikide muude arengutega, kaasa arvatud KHN-i otsusega. Justiitsministeeriumi juhtkond on häiritud Harju Maakohtu olukorrast, mis on tingitud Tallinna Sadama kriminaalasja lahendamise, millest ka mina aru ei saa. Võimalik, et mul on valed andmed, kuid see ei saa olla aluseks selliste otsuste tegemiseks.

Pikamäe: Tuleb tunnistada, et PÕP-i rakendamise rahade jagamisega tehti viga. Eelarve koostamisel oli seletuskirjas neli täiendavat kohta põhjendatud. Seisin selle eest, et kohtunike kohtade osas eraldada eelnõu vastuvõtmisel täiendavat raha. See, kuidas raha kohtutele jagasime, on tagantjärele osutunud ilmselt vääraks. Õige oleks olnud teha teatud arv kohtunike kohti juurde, eelkõige Harju Maakohtusse, sest oli selge, et me jagame töökoormust Prokuratuurilt kohtutele ümber. Väide oli ju, et Prokuratuuri ei saa usaldada ja tuleb suurendada eeluurimiskohtunike rolli kriminaalprotsessis ning seetõttu oli parlament nõus kohti juurde andma. Näeme tagantjärele, et raha kokku korjamine, mida täna ka küsiti, on osutunud võimatuks, kui see on juba ära jagatud ja sel on oma otstarve. See tähendaks kohtuteenistujate palkade vähendamist. Tuleb möönda, et oleme teinud valed otsused. Siinkohal ei heidaks midagi ette ministeeriumile, kuna seda küsimust sai KHN-is arutatud ja lõppastmes olid ka kohtu esimehed ise sellise raha jagamisega nõus.

KIS-i täitmisel tuleb üritada järgida ühtseid reegleid, sest nii ei saa teha ressursiotsuseid, kui igakord vaieldakse selle üle, kas infosüsteem ikka on õigesti täidetud. Ka Riigikohus on selle probleemiga kokku puutunud ja vaatasime eelmine aasta üle alused, kuidas Riigikohtu kolleegiumite aruandlust infosüsteemis kajastada ning see on probleem, millega tuleb tegeleda. Ma ei ole nõus Rubo Kikerpilli etteheitega, et põhjendamatult on kasutatud koormuspunkte võrdluseks. Me otsustasime eelmise aasta lõpus, et koormuspunkte testitakse, mis tähendab, et koormuspunktide pannakse kõrvuti muude statistiliste arvestamise alustega ja siis saabki selgeks, kas koormuspunktid töötavad. Lõputu vaidlus sõltub konjunktuurist. Praegu on juttu, et kõige täpsem arvestamise alus on siiski asi, kuid järgmine hetk pööratakse ümber ja öeldakse, et asi ei ole alati asi. Olen seisukohal, et koormuspunktide süsteem oleks siiski objektiivsem.

Olen nõus Hannes Vallikiviga. Minu hinnangul on 242 kohtuniku kohta Eesti jaoks täiesti piisav ning selle kohtunike kohtade arvuga on võimalik ära jagada Eestis tekkivad kohtuasjad, jättes kõrvale asendamise probleemi. Küsimus on aga selles, et kohtusüsteem on rohkem silotornistunud kui ministeeriumid. Kõik kohtunike kohad on jagatud üksikutesse kohtumajadesse ja kui ühes kohas tekib ülekoormus ja teises kohas alakoormus, ei saavutata kokkulepet tõsta ressursi ühest kohast teise. See ei ole mõistlik. Üle võlli on olukord, mis on tekkinud ringkonnakohtus. Meil ei ole enam justkui ühte ringkonnakohtu, vaid meil on ringkonnakohtus kolm kõrgemat kohtu, sest iga kolleegium vaatab oma asju ja ei ole selle kolleegiumi asi, mis toimub kõrval kolleegiumis. Ringkonnakohtus peaks olema ikkagi üks tervik ja asjad, mis laekuvad ringkonnakohtusse on nende mure ära lahendada. Ei saa olla nii, et ringkonnakohtu sees on vaheseinad ja ei ole kriminaalkolleegiumi asi, kui on halduskolleegiumi ülekoormatus või ei ole halduskolleegiumi asi see, kui tsiviilkolleegiumis on ülekoormus. Sellise situatsiooni tekkepõhjuseks on kolleegiumite põhine lähenemine, mis on läinud niikaugemale, et ühe ringkonnakohtu piires ei saa kohtuasju ümber jagada. Kusjuures on selge, et kui tsiviilkolleegiumist on üks kohtunik pikaajalises lähetuses, siis saab ütelda, et ressursi on ja millega siis põhjendada koha juurde andmist. Selleks, et anda ringkonnakohtusse kohti juurde, peaks ära mõõtma, kas see on kohtu kui terviku kontekstis põhjendatud - kas ei ole halduskolleegiumi ülekoormust võimalik leevendada selle arvelt, et jagada mingeid asju teistele kolleegiumitele võrdselt. Olen nõus, et kohtu esimehel on vähe hoobasid. Niikaua kuni kohtu üldkogu on suveräänne otsustama kohtuasjade jaotamist, siis on esimehel raske midagi teha. Peaksime kaaluma seadusemuudatust, mis annab esimehele hoopis vähemalt määrata asju nii, et oleks silmas peetud töökoormust võrdselt kõigi kohtunike lõikes (samal ajal ei tohi muidugi minna vastuollu tööjaotuspõhimõtetega). Seega, kui leitakse, et 18 kohta Tallinna Halduskohtus on palju ja ollakse nõus kohta ära andma, siis olen väga raske südamega nõus seda toetama, kuivõrd põhimõtteliselt on vale vaadata ringkonnakohtu kolleegiumite kaupa. Seetõttu on kogu üldpilt vildakas, mis puudutab ressursi jaotamist kohtusüsteemis tervikuna. Nõustun ka sellega, et seadusandlikku olukorda peab analüüsima, kuivõrd teame, et aja jooksul on Harju Maakohtusse antud igasuguseid menetluslikult spetsiifilisi asju (näiteks rahvusvaheline koostöö kriminaalasjades, patendiasjad jne) ja seetõttu on Harju koormus tulenevalt ka Tallinna linnast suur. Mis puudutab Tartu Halduskohtu koormuse probleemi, siis ka siin on seaduseandja süüdi, kuid suuresti halduskohtute endi

soovil, kes tõstsid Sotsiaalkindlustusameti asjad Tartusse. Kokkuvõtvalt ei saa ka mina määruse eelnõud sellisel kujul toetada. Mitte, et ma ei arvaks, et Harjus pole probleemi, aga sedasi tekitame probleeme juurde. See ei ole lahendus. Tervikuna ümberjagamist vähemalt nende kahe kohtu lõikes ei toeta.

Nõustun, et määrus tuleb panna hääletusele osade kaupa, seega teeme hääletuse neljas osas:

- 1) KHN-i liikmed hääletavad Justiitsministri 27. oktoobri 2005. a määruse nr 46 „Maa- ja halduskohtute kohtumajade täpsed asukohad ja teeninduspiirkonnad ning ringkonnakohtute asukohad” muutmiseks nõusoleku andmise suhtes selles osas, mis puudutab kohtu ja kohtumaja täpse asukohta määramist

Poolt: 9

Vastu: 0

Erapooletuid: 0

- 2) KHN-i liikmed hääletavad Justiitsministri 27. oktoobri 2005. a määruse nr 47 „Maa-, haldus- ja ringkonnakohtu kohtunike arv ja jagunemine kohtumajade vahel” muutmiseks nõusoleku andmise suhtes selles osas, mis puudutab Tallinna Halduskohtu Tallinna kohtumaja ühe kohtuniku koha ümbertõstmist Tallinna Ringkonnakohtu koosseisu

Poolt: 8

Vastu: 0

Erapooletuid: 1

- 3) KHN-i liikmed hääletavad Justiitsministri 27. oktoobri 2005. a määruse nr 47 „Maa-, haldus- ja ringkonnakohtu kohtunike arv ja jagunemine kohtumajade vahel” muutmiseks nõusoleku andmise suhtes selles osas, mis puudutab Pärnu Maakohtu Pärnu kohtumaja ühe kohtuniku koha ümbertõstmist Harju Maakohtu koosseisu

Poolt: 0

Vastu: 8

Erapooletuid: 1

- 4) KHN-i liikmed hääletavad Justiitsministri 27. oktoobri 2005. a määruse nr 47 „Maa-, haldus- ja ringkonnakohtu kohtunike arv ja jagunemine kohtumajade vahel” muutmiseks nõusoleku andmise suhtes selles osas, mis puudutab Tartu Halduskohtu Jõhvi kohtumaja ühe kohtuniku koha ümbertõstmist Harju Maakohtu koosseisu

Poolt: 0

Vastu: 8

Erapooletuid: 1

Otsus: KHN ei nõustu esitatud määruse muutmiselega tervikuna ja nõustub määruse muutmiselega osaliselt:

1. KHN annab nõusoleku Justiitsministri 27. oktoobri 2005. a määruse nr 46 „Maa- ja halduskohtute kohtumajade täpsed asukohad ja teeninduspiirkonnad ning ringkonnakohtute asukohad” vastavalt muutmiseks;

2. KHN annab nõusoleku Justiitsministri 27. oktoobri 2005. a määruse nr 47 „Maa-, haldus- ja ringkonnakohtu kohtunike arv ja jagunemine kohtumajade vahel” muutmiseks osaliselt järgmisel viisil – toetatakse Tallinna Halduskohtu Tallinna kohtumaja ühe kohtuniku koha ümbertõstmist Tallinna Ringkonnakohtu koosseisu;

3. KHN ei anna nõusolekut Justiitsministri 27. oktoobri 2005. a määruse nr 47 „Maa-, haldus- ja ringkonnakohtu kohtunike arv ja jagunemine kohtumajade vahel” muutmiseks osas, mis nägi ette Pärnu Maakohtu Pärnu kohtumaja ühe kohtuniku koha ja Tartu Halduskohtu Jõhvi kohtumaja ühe kohtuniku koha ümbertõstmist Harju Maakohtu koosseisu.

Paus 11.05 – 11.23

Lahkub Lavly Perling

6. Kohtute arengukava projekti tutvustus ja arutelu – KS § 41 lg 3 p 4 – Justiitsministeerium, Kaidi Lippus

Pikamäe: Teema on niivõrd suur, et selle jaoks tuleks planeerida eraldi erakorraline KHN-i istung. Teeme täna sissejuhatus teemasse. Palun Kaidi Lippusel anda ülevaade projekti senisest käigust ja tulemustest ning arutelu planeerime mõnele järgmisele KHN-ile.

Lippus: Olen ettepanekuga nõus, seda ka peamiselt seetõttu, mis oli memos kirjas, et Justiitsministeeriumi kantsleri sõnul ei ole tähtis kohtute arengukava formaalne heakskiit, vaid tähtis on, et KHN arutaks neid teemasid sisuliselt. Tegemist on KHN-i liikmete, kohtujuhtide, Justiitsministeeriumi ja Riigikohtu esindajate koostöös valminud kohtute arengukava projektiga. Kohtute arengukava oleks tulevikus Justiitsministeeriumi arengukava osa nii nagu on meil praegu seal peatükk õigusemõistmine. Selle arengukava raames on esimene kord, kus kogu kohtute valdkonna probleemistik on lahti kirjutatud ja valdkonna arengule on seatud strateegilised eesmärgid. Suured tänud kõigile, kes on tänase dokumendi kavandi valmimiseks kaastööd teinud. Täna eelnevalt on arutelusid suuremas ringis toimunud kaks – Vihula seminar ja 10. mai arutelu Eesti Ajaloomuuseumis. Põhiline töö on ära tehtud koostöös kohtu esimeeste ja kohtudirektoritega. Kui Vihulas toimus ideekorje, siis tutvustasime KHN-is, kuidas olime leidnud suuremad strateegilised eesmärgid, mille poole liikuda. Seejärel jagunesime kohtu esimeeste, kohtudirektorite ja kohtute talituse liikmetega töögruppidesse. Iga töögrupp tegeles ühe strateegilise eesmärgi arutamisega, leidsid tegevusi, et neid eesmärgi saavutaksime. Seda vahepealset protsessi vedas Tallinna Ringkonnakohtu esimees Villem Lapimaa – suur tänu selle töö eest. Kui me 10. mail arutasime tööühmaste töö tulemust, siis KHN-i liikmed tõid välja, et probleemid ei ole piisavalt esile tõstetud ja nende kirjeldus peab kindlasti olema olemas. Täna arengukava projekt sisaldab ka praeguse olukorra kirjeldust, et millised probleemid vajavad lahendamist. Kirjeldused ei ole suure tööühma töö, tegime seda talituses koostöös Villem Lapimaaga. Laiemale ringile ei jõudnud tulemusi tutvustada ja läbi rääkida ning selles osas peab töö veel jätkuma.

Meie kolm strateegilist eesmärki, mille poole püüelda on 1) ehitada üles tõhus ja kaasaegne kohtuorganisatsioon ja 2) viia kohtutes läbi tõhus kohtumenetlus ning toetada oma tegevustega 3) usaldusväärset ja läbipaistvat kohtusüsteemi.

Selleks, et ehitada üles tõhus ja kaasaegne kohtuorganisatsioon oleme esimeseks alaeesmärgiks seadnud tõhustada kohtute võrgustikku. Esimene tegevus on valmistada ette kohtuvõrgustiku reform, milles tuleb analüüsida kohtute ülesandeid, teha ettepanekuid, kui nad ei peaks midagi tegema ja ühtlasi spetsiifiliselt tegeleda sellega, milline kohus peaks mida tegema - ehk kohtualluvuse küsimused. See eesmärk tuli 10. mai arutelult, kus leiti, et meie kavandatud tegevused ei ole piisavalt ambitsioonikad ja tuleb vaadata laiemalt, sest elu on nii palju muutunud. Pikemat arutelu ei vajanud idee liita riigihangete vaidlustamiskomisjon halduskohtuga. Kohtute võrgustiku tõhustamise alaeesmärgi all võtsime vaatluse alla ka kohtumajad ning eesmärk oleks tagada asja arutamise paindlikkus. Selle raames tuleb ära lahendada ja julgelt välja öelda, kes siis ikkagi sõidab – kes läheb kohtusse, millised menetlused toimuvad videokonverentsi teel, kuhu nimetatakse kohtunik ametisse. Tõhusa menetluse all peame silmas seda, et tõhus on efektiivne ja kvaliteetne ning kompetentsikeskuste loomise idee on suunatud kvaliteedi tõstmisele. Kompetentsikeskuste näol ei ole tegemist formaalsete struktuuriüksustega. See ei muuda alluvussuhteid, ehk kompetentsikeskuse juhiks olev kohtunik ei hakka teostama distsiplinaarjärelevalvet ega hakka kohtunike vahel kohtuasju jagama. Kompetentsikeskuses tõstetakse teatud valdkonnas menetlemise kompetentsi. See võib tähendada küll seda, et tugipersonalis võivad alluvussuhted muutuda ja võib tulla uusi ametikohti või kujundatakse neid ümber. Näiteks töötaks maksejõuetuse kompetentsikeskuses ka finantsharidusega inimene, mõnes valdkonnas võib olla just infotehnoloogiliste arenduste peal põhirõhk, mis tähendab, et seal peaks töötama arendusnõuniku kompetentsiga inimene.

Teine alaeesmärk on tõhustada kohtuhaldust, mille tegevused läksid samuti ambitsioonikamaks pärast 10. mai kohtumist. KHN-i liikmetega arutelult tuli kõne alla kohtuhalduse reform. Korraga oleks vaja tegeleda kahe asjaga. Esiteks tuleks valmistada ette suuremat reformi. Samaaegselt tegutsetakse aga mujal ka riigireformi kavaga, mis näeb samuti ette kohtuhalduse reformi. Seda ei ole tööühmades käsitletud ning ka 10. mai kohtumisel ei tõstatatud, et peaks arutama kohtuhalduse ja eelarve

Justiitsministeeriumi alt välja viimist. Seega riigireformi kavas on teine lähenemine ning selle raames on kohtuhalduse reformi kohta küsitud arvamust ka Justiitsministeeriumilt. Nendest arengutest ei saa mööda vadata ja need seisukohad tuleb kujundada. Arutasime 10. mail, et tuleb analüüsida, mida saaks kasutada üle 10 aasta vanusest kohtute seaduse eelnõust ja alustada ettevalmistavate tegevusega, et tõenäoliselt luua kohtuhaldusasutus, kuhu koondada ka Justiitsministeeriumi kohtute talituse osad funktsioonid ja osad Riigikohtu kohtuhalduse funktsioonid (nt koolitus). Kui me oleksime töörühma aruteludes seda ideed üksmeelselt toetanud, oleksime selle ka nii kirja pannud, aga meie rääkisime pigem kohtudirektorite arvust ja vastutusvaldkondadest. Siit ka siis teine punkt, et kui kohtuhaldusasutus luuakse (või toimub veel laiem reform), siis see kõik võtab aega, aga meie tänane kohtudirektorite vastutusvaldkondade jaotus on kujunenud pragmaatiliselt ning see ei ole läbi mõeldud ja arutatud. Kohtudirektorite ametis olek on ajaliselt piiratud, seetõttu tuleb teatud aja möödudes kuulutada välja uued avalikud konkursid ning siis peab teadma, millise vastutusvaldkonna katmiseks tippjuhti otsitakse. Seepärast on see arengukavasse toodud kiirema tegevusena, mille all on alternatiivid. Kiiremad tegevused oleks luua kaks kohtudirektori kohta – üks Tallinna ja teine Tartu ringkonnakohtu piirkonnas. 10. mail tuli kõrvale alternatiivne ettepanek, et kuivõrd kohtu liigiti on probleemid sarnased, siis peaks olema üks kohtudirektor maakohtutel ja teine ringkonna- ja halduskohtutel. Lisaks on alternatiivina veel mõtte, mis on lühidalt ka KHN-is kõlanud, et Eesti kohtusüsteem on väike ja piisaks vaid ühest direktorist, kes saab oma tööülesandeid täita kas piirkondlike ja/või valdkondlike asetäitjate toel. Tegelikult tundub, et ükskõik, milline valik kohtudirektorite arvu või vastutusvaldkondade osas tehakse, siis tänane kohtuhalduse praktika, kus kohtu esimees tahab kõiki olulisi kohtuhaldusküsimusi arutada otse kohtudirektoriga, peabki muutuma. Ka neli kohut ja neli kohut on liiga raske, et jätkusuutlikult sellise mudeli peale loota. Alaeesmärk 1.3 „Arendame kohtutes kaasaegse organisatsioonikultuuri“ haakub eilsete teemadega, et madalapalgaliste küsimusega tuleb tegeleda ja olla atraktiivne tööandja. Oleme eraldi arutelude käigus jõudnud ka sportimisvõimaluste arendamiseni, mis oleks ka üks meede, aga mida töögrupp eraldi ei arutanud.

Teine põhieesmärk on tõhus kohtumenetlus. Esimese alaeesmärgi „Tõhustame menetluse juhtimist“ suurim muudatus oleks kohustusliku menetlusplaani loomine, sh menetlusseadustiku muudatused. See menetlusplaan peaks olema IT rakendus, mida saab hõlpsasti nii välja töötada kui ka kättesaadavaks teha ja jälgida. Suurendame kohtutoimingute automatiseeritust, mis on Vihula ideekorjast tulnud idee robotkohtuniku loomise osas. Kõik need tegevused haakuvad kohtunike täiskogul esinenud Riigikohtu esimehe ettekandega, milles räägiti paradigma muutuse vajadusest. Infosüsteemi võimalusi tuleb rohkem ära kasutada ja luua võimalused infosüsteemis taotluste esitamiseks, määruste koostamiseks ja trafaretseid asju tuleks menetleda teistsuguse infosüsteemilise töövoona kui seni. Kohtudokumentide kättetoimetamise põhimõtete muutmine kohtule vähem koormavamaks tähendab koostööd Siseministeeriumiga, kõige rohkem vajatakse seda, et kodanik annaks riigile teada, millise kanali kaudu temaga suhelda saab ja vastutab info kättesaamise mõttes.

Tõhusa kohtumenetluse saavutamiseks tuleb õigusemõistmise tugipersonali tööd tõhustada. Nende tegevuste tulemusel võib olla, et kohtunike menetlusgrupp lammutatakse seal, kus seda sellisena vaja ei ole – et alati on üks kohtunik, üks kohtujurist ja üks kohtuistung sekretär. Kohtumenetlus eri kategooria kohtuasjades on erinev, kohtunikud spetsialiseeruvad ja vajadus tugipersonali järele võib sellest tulenevalt võib olla erinev. Selleks, et saaks objektiivsemalt juhtimisotsuseid teha, siis on mõtte töötada välja õigusemõistmise tugipersonali teenusstandard, mis annaks vastuse sellele, mis tugi tuleb kohtunikule tagada – mis peab olema istungi pidamiseks, mis peab olema menetluse sisuliste küsimuste ettevalmistamiseks. Tugipersonalile uute kvalifikatsiooninõuete seadmine tuleneb sellest, et kohtuametniku töö on muutunud, vajatakse kompetentsi, mida ei olnud vaja sel ajal, kui tekkis kohtuistung sekretäri ametikoht. Ei soovinud dokumenti sisse kirjutada, et seame sisse kõrgharidusnõude, kuivõrd erinevatel ametikohtadel võib olla vaja erinevaid kompetentse ja erinevat haridustaset, see kõik tuleb läbi arutada ja ära otsustada. Eile kõlanud kohturistide tulevikuga tegelemise ja nende rolli määratlemise teemad olid ka meil töörühmades arutamisel. Kohtujuristide süsteemisisese liikumise soodustamisel on vaja kokkuleppeid.

Kohtulahendite kvaliteedi tõstmise osas arutasime, kas kohtulahendite kvaliteediga on probleem, milles see probleem seisneb ja kes oskab seda öelda, et on probleem ja kuidas sellega tegeleda. Kõrgema astme kohtu poolt süstemaatiline tagasiside saamine kohtulahendite kohta tundub vältimatult vajalik selleks, et kvaliteedi probleeme esile tõsta ja nendega tegeleda. See peab muutuma süstemaatiliseks ja teist astet vähe koormavaks ning peab olema selge, kes tagasisidet loeb ja kuidas seda kasutatakse. Siis on tagasisidet tegeva kohtuniku jaoks see mõttekas. Kohtunike täiendkoolituse süsteemi põhiline muudatus oleks, et vastavalt kohtunike kohta saadud tagasisidele oleks võimalik kohustuslikus korras

kohtunikke koolitusele saata. Regulaarselt ja põhjalikult tuleks menetlusosaliste käest rahulolu-uuringu raames küsida tagasisidet ka kohtuotsuste arusaadavuse osas. Arutasime, kust peaks kohtunik teadma, milline on hea lahend ja kus selle kirjutamise oskust omandada. Jõudsime selleni, et koolitusi on vähe ja need on noorkohtunikele suunatud ning kohtulahendite kirjutamise õppmaterjal peaks olema rohkem kättesaadav, koolitusi peaks olema rohkem ning sinna peaks saama suunata tagasiside põhjal ka juba kauem ametisolevaid kohtunikke. Olulised on ka head näited, mille eeskuju lahendis järgida.

Inimesekesksuse, ehk usaldusväärse ja läbipaistva kohtusüsteemi eesmärkide juures on toodud alaeesmärk, mis tähendab kommunikatsiooni valdkonna arendamist. Asusime seda kaua aega tagasi arutama, kuid nüüd teame, et Riigikohus on koostöös kohtute avalike suhete talituse ja Justiitsministeeriumiga asunud uuendama kohtute kommunikatsiooni strateegiat ning need dokumendid üksteist dubleerima ei pea. Me ei teadnud sel hetkel, et see teema kohe lauale tuleb. Esimeseks tegevuseks on, et tuleb muutuda proaktiivsemaks ning see on ka praeguses kommunikatsiooni strateegias sees, et tuleb kohtunikest kõneisikute võrgustik luua, kes avalikkusele selgitusi kohtuasjade menetlemise kohta jagavad. Kõneisikute roll peab olema selge ja kõneisikute arendamine peab toimuma süstemaatiliselt. Alaeesmärk, et muuta kohtu info kättesaadavaks ja mõistetavaks tuleneb otse menetlusosaliste rahulolu-uuringust. Oleme ette näinud ühise infotelefoni loomise, mis on aastaks 2020 loodetavasti juba loodud. Samuti loome ühise teenindusstandardi, mis kehtiks kohtusse pöördujatega ükskõik millises vormis suhtlemisele. Avaliku e-toimiku (AET) kasutaja sõbralikumaks muutmine on jätkuv protsess. AET kasutajate rahulolu-uuring ka just lõppes ja sealt saime kasulikku sisendit, et mida veel teha. See versioon, mida AET-i kasutajad hiljuti hindasid, oli uuem, kui see, mida rahuolu-uuringus menetlusosalised hindasid, seega on olukord läinud paremaks. Eile kõne all olnud vangide teema, et parandame kohtuinfo kättesaadavust vangidele, on oluline panna arengukavasse eelõige Justiitsministeeriumile, kuivõrd see puudutab mitmeid osakondi. Peame tegema kriminaalpoliitika osakonna ja vanglate osakonnaga koostööd parema protsessi leidmisel ja ellu rakendamise lahenduste osas. Ka kohtute kodulehe uuendamine iseenesest ei sünni, arengukava tegevusena saab see rohkem tähelepanu ja suurema järelevalve alla.

Kohtute talituse nõunik Siret Jürgenson on arutelude põhjal kujundanud ka esimese ja teise astme kohtute visiooni ja kirjeldanud väärtused. Töö visiooni ja väärtustega peab minema edasi nii, et kõik kohtusüsteemi inimesed oleksid nende väljatöötamise kaasatud. Praegu on see toimunud juhtide tasandil, aga vajalik oleks, et kohtunikud ja kohtuametnikud jagaksid neid väärtuseid. Arutelud on vaja viia kohtu asutustesse ja üksustesse. Meie visiooniks on olla usaldusväärsed, sõltumatud ja ajaga kaasaskäivad, töötame inimeste kaitseks, õigusrahu tagamiseks ja õigusriigi hüvanguks. Väärtustena on nimetatud professionaalsus – oleme oma ala asjatundjad, arendame erialaseid teadmisi ja oskusi, töötame tõhusalt ja targalt; sõltumatus – oleme erapooletud ja lähtume oma tegevuses õigusest ning südametunnistusest; Usaldusväärsus – väärtustame inimest ja meeskonda, kohtleme kõiki lugupidavalt, oleme oma tegemistes avalikkusele arusaadavad.

Pikamäe: Teeme kiire arvamuste avaldamise ringi.

Vallikivi: Mina ei saanud kahjuks osa võtta ei Vihula ega Maarjamäe aruteludest. Meeldib visiooni ja väärtuste sõnastus, tundub, et kõik on kirjas – autoriteet ühiskonna ees ja kohtute enda eetilised tõekspidamised. Dokument ise on valdavalt asjalikke ettepanekuid täis. Dokumendi kohta on kolm märkust. Punktis 1.1.1 on öeldud, et valmistame ette kohtuvõrgustiku reformi ja punktis 1.2.1 on öeldud, et valmistame ette kohtuhalduse reformi. Väljendasin ka eile sõna reform suhtes vastumeelsust, kuivõrd reform muutub asjaks iseenesest ja eksitab nii lugejaid kui tegijaid. Kui on konkreetset eesmärgid, mida saavutada tahame, siis ütleme need selgelt välja (nt tahame kohtusüsteemi koomale tõmmata või kohtuid rohkem integreerida). Kui eesmärk on selgelt välja öeldud, siis tegeleme eesmärgi saavutamise, mitte protsessiga. Kui meil ei ole eesmärki, nagu näiteks kohtuhaldusreform, mis on osa riigireformist (millest keegi midagi ei tea), siis ei ole mõtet asjaga tegeleda. Tuleks loobuda sõnast reform sellistes dokumentides.

Punkti 2.1.1. osas, mis näeb ette menetlusseadustike muutmise selleks, et menetluse juhtimist tõhusamaks teha, ütles, et ka täna on kõik menetlusseadustikud nii pikad, et kui igapäevaselt sellega ei tegele (või isegi kui tegeled), kipub järg käest ära minema. Mida rohkem kirjutame detailseid regulatsioone ette, seda enam tekib lünkasid. Õigem suund oleks muuta menetlusõigust rohkem printsiipipõhiseks – on menetluse eesmärgid ja kohtunikud jälgivad menetlusprintsiipide ja -juhiste täimist. See ei tähenda, et need printsiibid ei oleks kusagil kirjas – need on kirjas kohtupraktikas,

juhendites, heades tavades, aga nad ei pea olema kirjas menetlusseadustike seaduse muudatustes. Eesti kohus võiks liikuda sellise hea tava suunas.

Pilving: Loodan, et tänase lühikese sõnavõtuga asi ei piirdu ja sisuline arutelu seisab veel ees ja KHN-i ei loeta selle dokumendiga läbituks. Eelmises päevakorrapunktis kerkinud probleemid võiksid teravamalt probleemide osas kajastuda. Selles suunas, et kitsaskohti kajastada, on kava edasi arenenud, aga selles peaks veel selgem nägemus ja konsensus väljenduma selles osas, mis meile praegu muret valmistab. Dokumendil on selles osas arenguruumi. Funktsioonide audit ning ka kohtualluvuste ümberjagamine tuleks rohkem lahti kirjutada. Alles siis on põhjust hakata arutama mitu kohut on vaja ja mitu direktorit võiks neid hallata ning kuidas jagub ühe või kahe direktori alluvate vahel töö. Selle kõigega saab tegelda teises faasis.

Inimesekesksus on jäänud kitsaks - siin piirduakse vaid suhtlusel avalikkuse ja meediaga. Ennekõike näen inimesekesksuses arenguruumi ikkagi menetlusosalistega suhtlemisel, et see ei toimuks mitte 10 leheküljeliste ladinakeelsete kohtumäärustega, vaid tuleks püüda lühemalt ja ilma kantseleidita asju ajada. Kui keegi peab näiteks puuduseid kõrvalama menetluskohandamises, siis ei aita kaasa mitmeid kordi asja käiguta jätmise määrustega, millest inimene aru ei saa. See ei vaja seaduse muudatust, küll aga tuleks võtta eesmärgiks. Oleme sellega tegelenud koolituste raames, aga näen tõsiselt probleemi.

Lapimaa: Esimese ja teiste astme kohtute väärtuste dokumendi peakiri peaks olema pigem kohtute väärtused. Väärtuste dokument ei ole arengukava osa, vaid eraldi dokument ja hea oleks, kui Riigikohus tuleks kaasa selle dokumendiga.

Lippus: Visiooni ja väärtuste presenteerimise koht oleks kohtute siseveeb, kohtute välisveeb ja Riigikohtu veeb, seda seejärel kui oleme kohtutest inimesi selle väljatöötamisse kaasanud. Rahvusvaheliselt oleks hea, kui selline visiooni ja väärtuseid tutvustav kokkulepe on olemas. Justiitsministeeriumi arengukavas ei ole vaja kohtute visiooni ja väärtusi kirjeldada, aga arengukava välja töötades on ikkagi aluseks see, mis on visioon, kuhu minna ja millistele väärtustele tuginedes oma tegevusi teeme.

Kangur-Gontšarov: Mulle ei meeldi kohustuslik menetlusplaan. Kahtlemata peab kohtunikul olema plaan, kuidas ta asjaga lõpuni läheb, aga selleks seadust muuta, et oleks kohustuslik dokument, ei ole vajalik.

Pikamäe: Jääme mõtte juurde, et katsume sügisel leida aja erakorralise KHN-i tegemiseks, mis on pühendatud ainult arengukava arutamisele. Kui sellega ollakse nõus, siis kooskõlastame lähitulevikus kuupäevad.

Ma ei ole paraku saanud osaleda erinevate välislähetuste tõttu nendel kahel arengukava arutelul ja seetõttu on see minu jaoks esimene võimalus dokumenti tervikuna näha. Olen skeptiline arengukavade suhtes üldse. Vajadus selleks tuleneb riigieelarve strateegia kokkupanemise loogikast, et on vaja ära näidata kuhu arenetakse, kuid tundub alati, et ressurss, mis pannakse arengukavade koostamisse ei ole kooskõlas tulemusega, mis sellest võiks saada. Kas ja mis osas siit hakatakse midagi ellu viima, ei tea, sest järgmise aasta märtsis on parlamendi valimised, tuleb uus koalitsioon ja võimalik, et tuleb ka uus minister, kellel on võib-olla hoopis teine nägemus. See ei tähenda, et kohtusüsteemis ei ole kohti, mis vajaksid korrastamist ja läbimõtet. Selle asemel, et kulutada energiat mastaapse arengukava koostamisse, läheneksin asjale pigem probleemipõhiselt ja neid läbi arutades.

Üks probleemikoht on kohtuvõrk – kohtumajade asukoht pärineb meil nõukogude ajast. Kohtumajad on olnud seal, kus nad Eesti Vabariigi taasiseseisvumisest alates jäid ja muudatusi on tehtud suhteliselt vähe. Samas on ühiskondlik olukord palju muutunud, inimesed on ümber paiknenud ja mõnest kohtust on asjad ära kadunud. Meil on kohtumaju, mille vahemaa on olematu, aga ometi on olemas kaks eraldi kohtumaja. Sellest tulenevad ka probleemid kohtunike spetsialiseerumisel. See ei tohi viia selleni, et õigusemõistmine tuleks väiksemates kohtades välja suretada. Seda tuleb arutada ja selleks ei ole vaja arengukava, see on ilmselge.

Kohtuhalduse lahutamine ministeeriumist viib esimese ja teise astme kohtute eelarve kiiresti krahhi ning seda tuleks vältida. Seda põhjusel, et eelarve protsess on politiseeritud valitsuse tasandil - kes selle juures ei ole, ei saa ka midagi. Ei ole õige tõmmata paralleeli Riigikohtuga, kes on eelarve mastaabis oma eelarve mahuga väike osa võrreldes sellega, mida nõuab kohtusüsteem tervikuna (näiteks

kohtujuristide projekt ca 10 miljonit). Lisarahastust ei ole võimalik saada, kui selle eest keegi poliitilisel tasandil ei seisa. Kardan poliitikute mõtet, et lihtsam on ennast asjast lahti harutada, kuivõrd siis võimenduvad eelarvelised probleemid veelgi rohkem. See ei tähenda, et kohtusüsteemi sees ei võiks mingid funktsioonid konsolideeruda ühisesse kohtuhaldusasutusse, mis võiks võtta enda kätte näiteks kohtuteenistujate administreerimise riigi üleselt esimese ja teise astme kohtute lõikes, see võimaldaks kaotada silotornindust ja liigutada kohtuteenistujaid vajaduspõhiselt. Juurde võiks võtta ka teised kompetentsid, mis on praegu kohtutes eraldi. See on teine teema ja selle üle tasub arutada.

Arengukavas on paju asju, mis ei ole kohtute arengukava teema - näiteks menetlusseadustike muutmine, mis on ammu väljunud mõistliku kontrolli alt. Riigikohtusse tuleb eelnõusid sisse mõnikord lausa kolm tükki korraga, millest 2/3 on menetlusseadustike muudatused ning nendele ei jõua reageerida. Sageli info ei liigu ja muudatused, millega kaasnevad ressursi otsused, ei jõua kohtuteni. Menetlusseadustikke muudetakse liiga palju ning ma ei saa aru, mida arengukavas mõeldakse menetlusseadustike tõhustamise all. Selle kontrollimiseks tuleks eraldi tööd teha, aga ei kujuta ette, et see oleks läbi mõeldav kohtute arengukava raames.

Kohtunike koolituse osas välja toodud mõtteid on palju arutatud. Tagasiside andmisega olen kunagi ise tegelenud, kui töötasin välja noorkohtunikele tagasisideandmise lehed, kuid projekt kukkus läbi, sest ringkonnakohtunikud ei olnud valmis tagasisidet andma. Seega olen skeptiline teema avamisel. Kui ei ole süsteemisest soovi asjaga tegelda, ei aita ka arengukava. Mis puudutab juhendmaterjale ning noorkohtunike koolitust, siis nendega on Riigikohtu koolitusosakond ju järjepidevalt tegelenud. Koolitusnõukogu kaasabil töötati välja juhendmaterjalid kohtuotsuste koostamiseks ja Riigikohtu koolitusosakond ning koolitusnõukogu tegelevad pidevalt noorkohtunike programmiga. KHN võiks vaadata, mida teevad teised omavalitsusorganid, sh koolitusnõukogu. Ambitsioonikam mõte võiks olla digitaliseerimisest rääkides küsida, kas kogu kohtumenetlust peab talletama nii nagu see kirjalikus toimikus käib ja kas on vaja kohtuotsuseid sellisel kujul nagu nad praegu on. Kui räägime digitaalsest kohtupidamisest, siis võiks see olla digitaliseeritud - mitte, et kanname paberotsuse süsteemi, vaid otsuse koostamine võiks käia süsteemis digitaalselt ja vastavalt selle pidamise loogikale. Palju oleks õppida Strasbourgi kohtust, kes on kaugele jõudnud kohtuotsuste digitaalsel ettevalmistamisel. On asju, mida teha, aga keskenduda võiks pigem üksikutele probleemidele, mitte ei püüda kokku panna kõike hõlmavat visiooni, millest ei pruugi asja saada.

Otsus: Sügisel 2018 toimub erakorraline KHN-i istung, mille raames toimub eraldi kohtute arengukava projekti ja selles kirjeldatud konkreetsete tegevuste põhjalik arutelu.

7. Riigikohtu esimehe poolt Riigikogule esitatava ettekande tutvustus – KS § 41 lg 3 p 3 alusel – Riigikohtu esimees Priit Pikamäe

Pikamäe: Selle aasta ettekanne puudutab tsiviilkohtumenetlust. Põhiosa keskendub perekonnaasjade lahendamisele, juhindudes ringkonnakohtute kirjast justiitsministrile, milles juhitakse tähelepanu elatise väljamõistmise problemaatikale. Seda on ka meie tsiviilkolleegium mitmetes lahendites pikalt lahti kirjutanud. Praegune mehhanism, et elatise miinimumi määrab perekonnaseaduses alampalk on viinud kohtute koormuse tõusuni, sest vanematel ei ole vahendeid maksta ja kohtutelt taotletakse massiliselt elatisraha vähendamist. Perekonnasjadest vähemalt pool või võttes maksekäsu asjad siis 2/3 ongi elatise vaidlused. Seaduseandja võiks olukorra lahendamiseks midagi ette võtta, kuivõrd ei ole normaalne, et põhimõtteliselt sotsiaalne probleem on jäetud kohtute õlule. Selles kontekstis räägin ka täitemenetlusseaduse muudatustest, kus nähti ette sanktsioonid elatisvõlgnikele, mis on põhiõiguste aspektist küsitavad. Elatisvõlgnik, nagu näitab tsiviilkolleegiumi praktika, on eelkõige inimene, kellel ei ole vahendeid selle tasumiseks, mitte kuritahtlik kõrvalehoidja. Sanktsioonid toovad kaasa selle, et isik kaotab veelgi oma võimekust elatise maksmiseks vajalikku raha teenida ning teiselt poolt tekib põhiseaduslikkuse valguses küsimus, kas meetmed läbiksid proportsionaalsuse testi. Meede peaks olema eesmärgipärane, vajalik, sobilik ja mõõdukas, aga ei tea mismoodi aitab siinkohal näiteks jahipidamise õiguse peatamine. Sooviks Parlamendi tähelepanu juhtida sellele, et meetmed on küsitavad ja ei aita kaasa laste heaolu tagamisele.

Teine põhiosa keskenduks tsiviilkohtu menetluse spetsiifilistele probleemidele, mis on Riigikohtu tsiviilkolleegiumi praktikas tõusetunud, sh kättetoimetamine, mille puhul on tsiviilkolleegium arutanud, et kättetoimetamine ilma kättesaamiskinnitusega toob kaasa uusi kohtuasju, kuivõrd hilinenult kätte saadud asjad vaidlustatakse. Efektiivsus, mis saadakse lähtuvalt põhimõttest, et „annan kiiresti üle...“, on

illusoorne. Juhin tähelepanu sellele, et mõned tsiviilkohtumenetluses arutatavad asjad, eelkõige need, kus toimuvad jagamise vaidlused, on sattunud valesse menetlusliiki. Tsiviilkolleegiumi ettepanekul võiksid need olla lahendatud mitte hagimenetluses vaid hagita menetluses. Samamoodi tsiviilkohtumenetluse seaduse muudatused, mis puudutasid korteriühistu vaidlusi, võiksid vastupidi olla lahendatud hagi menetluses hagita menetluse asemel. Igale asjale võiks leida sobiva menetlusvormi.

Peatun ka kohtulahendite allkirjastamise teemal, mis on menetlusseadustike ülene probleem. Digiallkirja andmine olukorras, kus seda tuleb massiliselt teha, on pigem probleem, mitte ajaline võit. Meil puudub siia maani võimalus mitme dokumendi korraga digiallkirjastamiseks, et anda massallkirju, mistõttu allkirjastab Riigikohus menetlusloa taotlusi siia maani käsitsi. Digiallkirja arendamisega tuleb infotehnoloogilises võtmes edasi tegelda. Omaette küsimus on, kas kohtuotsuseid tuleb üldse allkirjastada. Näiteks parlament ei anna allkirja igale seadus eelnõule, mis vastu võetakse. Riigikohus peab üldkogu lahendite puul kokku saama kokku näiteks 19 allkirja. Võiks usaldada kohtuametniku pitsatit, et kohtulahend on jõustatud. Digilahendused võiksid käia tegeliku eluga kaasas. On näiteid, kus vahistamismäärus tühistatakse, kuivõrd digiallkiri ei ole külge jäänud, mis näitab seda, et digi võib mõnikord eesmärgist hälbida.

Juhin tähelepanu ka mõnele õigusloomelisele probleemile, millest tõsiseim oli alaealiste mõjutusvahendite seaduse reform, mis jõustus selle aasta 1. jaanuaril ja kus alaealiste mõjutusvahendite üle otsustamine läks päeva pealt kriminaalkohtunikelt üle tsiviilkohtutele, kuid kohtuid ei olnud sellest teavitatud. See ei ole normaalne õigusloome tava. Kohtud peaksid olema õigeaegselt informeeritud.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

8. Ülevaade KHN-i otsuste tabelis kajastuvatest pooleriolevatest teemadest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Kaidi Lippus; Riigikohus, Liis Lindström

Lippus: Kohtute arengukava osas ütlen, et meie talitus toetab sisuliselt arengukava projekt, ootame et see annaks meie tegevusele laiapõhjalisema toetuse, läbiarutatud eesmärgid ning kokkulepitud tegevused. Eeldatavasti ei oleks nii palju ebaõnnestunud projekte, kui need on eelnevalt laiema toetuse saanud, see aitaks kohtuhaldusega tegelejaid ja tuleks arendusele palju kasuks. Kui me tuleme arengukava projekti taas sügisel arutama, siis oleksin vahepealsel ajal tänulik KHN-i liikmete sisulise kaastöö eest, just probleemide nägemisel ja püstitamisel. Kui näete laiemaid probleeme, oleks hea neid enne sügisest arutuelu kirja panna ja juba asuda lahendustele mõtlema. Soov on, et arengukava aitaks poliitiliste tõmbetuulte käes hoida selget joont.

Asenduskohtuniku teemal ei julge lubada, et see tuleb järgmisel nädal kohtutele arvamuse avaldamiseks, aga juunikuu jooksul kindlasti. Soov oli, et rahastamise küsimus oleks selge. Toimus kohtumine Rahandusministeeriumiga, kus me ei jõudnud kokkuleppeni, et saame arvestuslike kulude eelarve jäägi arvelt teatud hulga asenduskohti luua ning kooskõlastuselt ei tuleks Rahandusministeeriumi poolt kirja esitada RES lisataotlus aastaks 2020. Esmaspäeval on meil järgmine nõupidamine. Talituse poolt on eelnõu valmis ning normikontroll ja keeleteoimetus on tehtud. Teame, et oleks vajalik eelnõuga kiiremini liikuda. Kui teha ringkonnakohtute juhtimise osas muudatusettepanekuid, siis neid saab esitada selle eelnõu osas.

Uute helisalvestusseadmete paigaldamine käib rahulikus tempos. Tallinna kohtumaja on prioriteet, millega RIK esmajärjekorras tegeleb. Oleme kohtutega leppinud kokku projekti, et kui kõikides kohtutes on vajalik arv helisalvestusseadmeid olemas, siis esimeses etapis katsetavad kõik kohtuistungid sekretärid, kas need töötavad probleemideta, kas nende abil saadav helisalvestis on piisavalt hea kvaliteediga ja omandavad digitaalse protokollide koostamise oskuse. Sekretärid kaardistavad seadmete kasutamisega ja digitaalse protokollide koostamisega kaasnevad probleemid ning hilissügisel on informatsioon olemas. Projekti teise etapi eesmärk on digitaalsete protokollide osakaalu suurendamine.

KrMS-i revisjoni arvamuste esitamise tähtaeg on täna.

TsMS-i eelnõusid on minu teada mitmeid. Vahekohtu eelnõu nimetus on Riigikohtu ettepanekute eelnõu, mis on määruskaebe menetlusega seonduv. Teiseks apellatsioonimenetluse filtrite eelnõu. Ükski neist ei ole Vabariigi Valitsusse jõudnud. Apellatsioonimenetluse filtrite eelnõu läheb sügisel kooskõlastamisele. Teiste eelnõudega tegeletakse ministeeriumis.

Jõhvi kohtumaja analüüside tulemused on selged enne järgmist kohtumist.

Tallinna kohtumaja alustab tööd 16. juulil.

Arvamusfestival toimub 10. augustil Paides, kus muuhulgas on kaks kohtutega seotud teemat. Üheks teemaks on rollivahetus kohtuistungil, kus mängitakse läbi põnev kohtuistung, mille stsenaariumi kirjutab Janar Filippov. Seejärel on planeeritud paneelarutelu teemal „Kohtuotsus - kas õige või õiglane?“. Paneeli ja rollimängu juhatab Kai Härmand. Valmistame neid ette koostöös Riigikohtu, kohtute avalike suhete teenistuse ja kohtunikega, kes sõna tulevad võtma.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

Istungi lõpp 01.06.2018. a kell 12.38

/allkirjastatud digitaalselt/

Priit Pikamäe
Juhataja

/allkirjastatud digitaalselt/

Signe Usar
Protokollija